

Con. 146-14.

BP-6192

(OLD COURSE)

(3 Hours)

[Total Marks : 100]

- N.B. :** (1) All questions from **section I** and **II** are **compulsory**.
 (2) **Figures** to the **right** indicate **full** marks.
 (3) Answers of the **both** sections must be written in the **same** answer-book.

Section I (50 marks)

1. (a) Explain the Multi-cultural nature of Indian society. 6
OR
 (a) Explain in brief the Urban dimension in Indian society. 6
 (b) What are the causes and evil effects of somking ? 8
OR
 (b) State the preventive measures of drug-addiction. 8
2. (a) Examine the causes of Regionlism and Casteism in India. 8
OR
 (a) What are the causes of declining sex ratio ? 8
 (b) What measures would you usggest to increase 'AIDS' awareness in our society ? 4
OR
 (b) What are the causes of 'AIDS' ? 4
3. (a) Describe the welfare services available to physically handicapped person. 8
OR
 (a) what is the role of Mass Media towards women Issues ? 8
 (b) What are the problems of elderly ? 4
OR
 (b) What are the various welfare measured for the elderly ? 4
4. (a) Discuss the basic features of Indian constitution. 8
OR
 (a) What is the role of Youth in maintaining communal harmony ? 8
 (b) Evaluate the concept of Child Labour. What are causes of Child Labour in India ? 4
OR
 (b) State the measures to solve the probem of Child Labour in India. 4

Section II (50 marks)

5. (a) Explain the main features of New Industrial Policy 1991. 6
OR
 (a) What is Globalisation ? Explain the main features of Globalisation. 6
 (b) What role does environment play inshaping of an individual's personality ? 8
OR
 (b) Explain Maslow's Theory of Self-Actualization. 8

[TURN OVER]

Con. 146-BP-6192-14.

2

6. (a) What is outsourcing ? What are the benefits of outsourcing ? 8
 OR
 (a) Analyse the impact of Globalisation on India's employment. 8
 (b) What is the meaning of conflict ? What are the causes of conflict ? 4
 OR
 (b) Explain in brief about Realistic Goal setting. 4
7. (a) What do you mean by migration ? Explain the different types of migration. 8
 OR
 (a) What is Consumerism ? What are its advantages and disadvantages ? 8
 (b) Explain the meaning of Time-Management and State its importance. 4
 OR
 (b) Explain the main characteristics of healthy personality. 4
8. (a) Discuss the concept of housing and the impact of Globalisation on it. 8
 OR
 (a) Explain the changing values and lifestyle of people in India due to Globalisation. 8
 (b) Discuss the causes of Aggression and Violence. 4
 OR
 (b) Write detail note on Stress Management. 4

(मराठी रूपांतर)

(जुना अभ्यासक्रम)

(३ तास)

[एकूण गुण : १००]

- सूचना : (१) विभाग १ व २ मधील सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 (२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 (३) दोन्ही विभागातील उत्तरे एकाच उत्तरपत्रिकेत लिहा.

विभाग १ (गुण : ५०)

१. (अ) भारतीय समाजातील बहु-संस्कृतीचे स्वरूप स्पष्ट करा. ६
 किंवा
 (अ) भारतीय समाजाचे शहरीभागातील पैलू (आयाम) विषयी थोडक्यात माहिती लिहा. ६
 (ब) धुम्रपानाची कारणे आणि दुष्परिणाम लिहा. ८
 किंवा
 (ब) अंमलीपदार्थ सेवनांचे प्रतिबंधात्मक उपाय सांगा. ८

Con. 146-BP-6192-14.

3

२. (अ) भारतातील प्रादेशिकता आणि जातीयतेच्या कारणांचे परीक्षण करा. ८
- किंवा ८
- (अ) लिंग गुणोत्तराच्या पतनाची कारणे कोणती आहेत ते सांगा. ८
- (ब) आपल्या समाजामध्ये एड्सविषयी जनजागृती करण्यासाठी कोणत्या उपाययोजना सुचवाल ते लिहा. ४
- किंवा ४
- (ब) एड्सची विविध कारणे कोणती आहेत ? ४
३. (अ) शारीरिक दृष्ट्या अपंग व्यक्तीच्या कल्याणकारी योजनांचे वर्णन करा. ८
- किंवा ८
- (अ) महिलांविषयीच्या प्रश्नांसंबंधी जनसंपर्क माध्यमांच्या भूमिकेविषयी माहिती सांगा. ८
- (ब) जेष्ठनागरीकांच्या समस्या सांगा. ४
- किंवा ४
- (ब) जेष्ठनागरीकांच्या समस्या सोडविण्यासाठीच्या विविध कल्याणकारी योजना कोणत्या आहेत ते लिहा. ४
४. (अ) भारतीय राज्यघटनेच्या मूलभूत वैशिष्ट्यांची चर्चा करा. ८
- किंवा ८
- (अ) जातीय सलोखा टिकवून ठेवण्यामध्ये तरूणांच्या भूमिकेविषयी माहिती सांगा. ८
- (ब) बालमजुरी या संकल्पनेचे मूल्यांकन करा. भारतातील बालमजुरीची कारणे सांगा. ४
- किंवा ४
- (ब) भारतातील बालमजुरीची समस्या सोडविण्याकरीता उपाययोजना सांगा. ४
- विभाग २ (गुण : ५०)**
५. (अ) १९९१ च्या नवीन आर्थिक धोरणाची महत्त्वाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. ६
- किंवा ६
- (अ) जागतिकीकरण म्हणजे काय ? जागतिकीकरणाची महत्त्वाची वैशिष्ट्ये सांगा. ६
- (ब) व्यक्तीच्या व्यक्तीमत्त्वाला आकार देण्यामध्ये पर्यावरण कोणती भूमिका बजावते ते सांगा. ८
- किंवा ८
- (ब) मास्लोचा आत्मपुर्ती सिध्दांत स्पष्ट करा. ८
६. (अ) बाह्यस्रोत (out sourcing) म्हणजे काय? बाह्यस्रोताचे फायदे सांगा. ८
- किंवा ८
- (अ) भारतीय रोजगारावर जागतिकीकरणाच्या परिणामांचे विश्लेषण करा. ८
- (ब) संघर्ष म्हणजे काय ? संघर्षाची कारणे सांगा. ४
- किंवा ४
- (ब) वास्तववादी ध्येय निश्चितीविषयी थोडक्यात स्पष्टीकरण द्या. ४

[TURN OVER]

Con. 146-BP-6192-14.

4

७. (अ) स्तलांतर म्हणजे काय ? स्तलांतराचे विविध प्रकार स्पष्ट करा. ८
- किंवा
- (अ) ग्राहकवाद म्हणजे काय ? त्याचे फायदे आणि तोटे सांगा. ८
- (ब) वेळेच्या व्यवस्थापनाचा अर्थ स्पष्ट करून, त्याचे महत्त्व विशद करा. ४
- किंवा
- (ब) सुदृढ व्यक्तिमत्त्वाची महत्त्वाची गुणवैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. ४
८. (अ) गृहनिर्माण या संकल्पनेवर चर्चा करून, जागतिकीकरणाचा त्यावर झालेला परिणाम सांगा. ८
- किंवा
- (अ) भारतातील लोकांचे बदलते मूल्य आणि जीवनपद्धतीवर जागतिकीकरणामुळे कसा प्रभाव पडला ते स्पष्ट करा. ८
- (ब) आक्रमकता आणि हिंसेच्या कारणांवर चर्चा करा. ४
- किंवा
- (ब) तणाव व्यवस्थापनावर सविस्तर टीपण लिहा. ४

Con. 146-14.

BP-6192

(REVISED COURSE)

(3 Hours)

[Total Marks : 100]

- N.B. :** (1) From **Section I**, Attempt any **three** questions from the Q. No. 1 to 5 and Q. No. 6 is **compulsory**.
- (2) From **Section II**, Attempt any **three** questions from the Q. No. 7 to 11 and Q. No. 12 is **compulsory**.
- (3) **Figures** to the **right** indicate full marks.

Section I (50 marks)

- 1 Explain in detail the Rural characteristics of India. 12
- 2 State the factors responsible for declining gender ration (female foeticide) in India. 12
- 3 Discuss the causes and consequences of communalism. 12
- 4 State the fundamental duties of Indian citizen under the Constitution. 12
- 5 Describe the Features of Political Party System in India. 12
- 6 Write notes on any **two** of the following :- 14
 - (a) Drug addiction among Youth
 - (b) Child abuse
 - (c) Women Trafficking : a social evil
 - (d) Causes of Child Labour.

Con. 146-BP-6192-14.

5

Section II (50 marks)

7. Define Globalisation and discuss its impact on Employment of India. 12
8. Explain the concept of human rights. Give details of Universal Declaration of Human Rights. 12
9. What is environmental degradation ? Explain the causes of environmental degradation. 12
10. Explain how an individual learns ethics and values in the process of development. 12
11. Write in detail Maslow's Theory of Self-Actualisation. 12
12. Write notes on any **two** of the following :- 14
 - (a) Effects of Urbanisation
 - (b) Farmer's Suicide
 - (c) Genetically Modified food-grains
 - (d) Youth and Crime.

(मराठी रूपांतर)

(सुधारित अभ्यासक्रम)

(३ तास)

[एकूण गुण : १००]

- सूचना : (१) विभाग १ मधील प्रश्न क्र.१ ते ५ मधून कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा आणि प्रश्न क्र. ६ सोडविणे अनिवार्य आहे.
- (२) विभाग २ मधील प्रश्न क्र.७ ते ११ मधून कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा आणि प्रश्न क्र. १२ सोडविणे अनिवार्य आहे.
- (३) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

विभाग १ (गुण : ५०)

१. भारतीय समाजाची ग्रामिण गुणवैशिष्ट्ये सविस्तर स्पष्ट करा. १२
२. भारतातील सतत घटत जाणाऱ्या लिंग गुणोत्तरास जबाबदार घटक सांगा. (स्त्रीभ्रूणहत्या) १२
३. जमातवादाची कारणे व परिणामांची चर्चा करा १२
४. संविधानांतर्गत भारतीय नागरिकांची मूलभूत कर्तव्य सांगा. १२
५. भारतातील राजकीय पक्षांच्या वैशिष्ट्यांचे वर्णन करा. १२
६. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टिपा लिहा :- १४
 - (अ) तरूणांमधील मदपान द्रव्यांचे व्यसन
 - (ब) बालशोषण
 - (क) महिलांचा व्यापार : एक सामाजिक कुप्रथा
 - (ड) बालमजुरीची कारणे.

(5)

[TURN OVER]

विभाग २ (गुण : ५०)

७. “जागतिकीकरण” ही संज्ञा सांगून, भारतीय रोजगारावरील परिणामांची चर्चा करा. १२
८. मानवी हक्काची संकल्पना स्पष्ट करा. वैश्विक मानवी हक्काविषयी सविस्तर माहिती लिहा. १२
९. पर्यावरण ऱ्हास म्हणजे काय ? पर्यावरण ऱ्हासाची कारणे स्पष्ट करा. १२
१०. व्यक्ती विकासाच्या प्रक्रियेमध्ये नितीतत्त्वे आणि मूल्यांचे संवर्धन कसे होते ते स्पष्ट करा. १२
११. मास्लोच्या “आत्मपुर्ती” सिध्दांताविषयी सविस्तर माहिती लिहा. १२
१२. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टिपा लिहा :- १४
- (अ) शहरीकरणाचे परिणाम
- (ब) शेतकऱ्यांच्या आत्महत्या
- (क) जनुकीय उन्नत-खाद्यान्न
- (ड) तरुण आणि गुन्हेगारी.

E.Y.B.A

English Literature P-I (Ancillary) 7241

RT-Exam.-Con No.-Jan.-14-51

Con. 131-14.

(OLD COURSE)

BP-7122

(3 Hours)

[Total Marks : 100

N.B. : (1) All questions are compulsory.

(2) All questions carry equal marks (20 marks each).

1. Write notes on any TWO of the following –

- a. The dialogue and setting in the novel – 'Old Man and the Sea'.
- b. Art of characterisation in the novel – 'Animal Farm'
- c. Major themes in the play 'Ghashiram Kotwal'
- d. Setting of the novel 'Kanthapura'
- e. Plot and structure of the play 'Pygmalion'.

2. a. Bring out the experiences of Sindbad, the seaman during his two voyages.

OR

b. Discuss the importance of women characters in 'The Mahabharata'.
Give references from any two stories you have studied.

OR

c. Discuss the various themes in 'Alibaba and Forty Thieves'.

OR

d. Give critical interpretations of any TWO of the following short stories –

- i. Birthday
- ii. The Golden Watch
- iii. Wet and Shine
- iv. The Shroud
- v. The Home Coming
- vi. The Poet and the Peasant.

3. a. Evaluate Napoleon's strategies to assume and retain power in 'Animal Farm'.

OR

b. Bring out the Gandhian ideals and philosophy of life as expressed in Raja Rao's 'Kanthapura'.

OR

c. Hemingways's 'Old Man and the Sea' brings out mankind's relationship with nature – Discuss.

OR

[TURN OVER

- d. Write notes on any TWO of the following –
- Ending of the novel 'Old Man and the Sea'.
 - The Role and character of Snowball in 'Animal Farm'
 - Narrative techniques in 'Kanthapura'.
4. a. Discuss the elements of romance, court intrigue and comedy in Sudraka play 'Mrichhakatika'.
- OR
- b. Describe the ways in which Eliza Dolittle changes in the course of the play 'Pygmalion'.
- OR
- c. Write a note on the plot and theme of Bhasa's play – 'Swapnavasavadatta'.
- OR
- d. Write notes on any TWO of the following –
- Role and character of Prof. Higgins
 - Role and character of Vidushaka in Mrichchhakatik.
 - Vasvadatta in disguise.
5. a. Discuss Tendulkar's play 'Ghashiram Kotwal' as a political satire.
- OR
- b. Discuss the plot and theme of John Galsworthy's play – 'Strife'.
- OR
- c. Write a note on the concept of a play within a play as seen in Pirandello's play – 'Six Characters in Search of an Author'.
- OR
- d. Write notes on any TWO of the following –
- The ending of the play – 'Ghashiram Kotwal'.
 - Character of Simon Harnes in 'Strife'.
 - End of the play 'Six characters in Search of An Author'.
-

(REVISED COURSE).

(3 Hours)

[Total Marks : 100]

N.B. : (1) All questions are compulsory.**(2) There are internal options.****(3) All questions carry equal marks (20 marks each).**

1. Write short notes on any FOUR of the following –

a. Plot	e. Historical novel
b. Setting	f. Chorus
c. Sonnet	g. Dramatic Monologue
d. Comedy	h. Ode

2. A. Compare the roles of John Thornton and Judge Miller in Jack London's 'The Call of the Wild' Who is a better master? – give reasons.

OR

B. Make a comparative study of the role and character of Nataraj 'The Unheroic Hero' and Vasu – 'the Anti-hero'.

OR

c. Write notes on any TWO –

- i. The Temple procession and its importance
- ii. Rangi – the temple dancer
- iii. Character of Buck
- iv. Characters of Charles and Mercedes.

3. A. Compare the role and character of Jack Worthing and Algernon in Wilde's 'Importance of Being Ernest'

OR

B. Discuss the themes of Sophocles's play – 'Oedipus Rex'.

OR

c. Write notes on any TWO of the following –

- i. Character of Cecily
- ii. Character of Miss Prism
- iii. Character of Oedipus
- iv. Character of Antigone

4. A. Write a note on the magical and mundane elements in the short story – 'A Very Old Man with Enormous Wings'.

OR

B. Discuss how the short story 'Happy Prince' throws light on the social evils existing at that time.

5. Critically appreciate any TWO of the following poems –

- a. Walter Scott – 'Lochinvar'
- b. Robert Browning – 'My Last Duchess'.
- c. John Milton – 'On His Blindness'.
- d. John Keats – 'Ode to a Nightingale'.

N.B. [1] Attempt any five questions, of which at least two must be from each section

[2] All questions carry equal marks

Section I

Qu.1: Define Political Science. Discuss the characteristics of empirical approach.

Qu.2: Define State. Explain the distinction between the state and society

Qu.3: Define authority. Discuss the differences between authority and power.

Qu.4: Explain political obligation and write important grounds of political obligation.

Qu.5: Write short notes [any two]

[1] Normative approach

[2] Legitimacy

[3] Power

[4] Sources of Law

Section II

Qu.6: Define rights. Discuss in brief the socio-cultural human rights

Qu.7: Define Justice. Explain the important features of distributive justice.

Qu.8: Discuss the important features of liberal democratic state

Qu.9: Define Ideology. Explain its role in politics

Qu.10: Write short notes [any two]:

[1] Any two theories of rights

[2] Equality

[3] Participatory democracy

[4] Gandhism

[TURN OVER]

(मराठी रूपांतर)
(जूना अभ्यासक्रम)

(३ तास)

[एकूण गुण : १००]

सूचना : (१) प्रत्येक विभागातून किमान दोन असे एकूण पाच प्रश्न सोडवा

(२) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत .

विभाग १

प्रश्न १ : राज्यशास्त्राची व्याख्या द्या . वर्तनलक्षी दृष्टिकोनाची वैशिष्ट्ये नमुद करा .

प्रश्न २ : शासनाची व्याख्या द्या . शासन व समाज यांच्यातील फरक स्पष्ट करा .

प्रश्न ३ : अधिसत्तेची व्याख्या द्या . सत्ता व अधिसत्ता यातील फरक स्पष्ट करा .

प्रश्न ४ : राजकीय आवंढन विशद करा व राजकीय आवंढनाचे महत्वाचे आधार लिहा .

प्रश्न ५ : टिपा लिहा (कोणत्याही दोन)

१ . आदर्शवादी दृष्टिकोन

२ . अधिमान्यता

३ . सत्ता

४ . कायद्याचे स्रोत

विभाग २

प्रश्न ६ : हक्कांची व्याख्या द्या . सामाजिक सांस्कृतिक मानवी हक्कांची चर्चा करा .

प्रश्न ७ : न्यायाची व्याख्या द्या . वितरणात्मक न्यायाच्या महत्वाच्या वैशिष्ट्यांची चर्चा करा .

प्रश्न ८ : उदारमतवादी लोकशाही राज्याची महत्वाची वैशिष्ट्ये विशद करा .

प्रश्न ९ : विचारसरणीची व्याख्या द्या . विचारसरणीची राजकारणातील भूमिका नमूद करा .

प्रश्न १० : टिपा लिहा (कोणत्याही दोन)

१ . हक्कांचे कोणतेही दोन सिद्धांत

२ . समानता

३ . सहभागात्मक लोकशाही

४ . गांधीवाद

(REVISED COURSE)

(3 Hours)

[Total Marks : 100]

- N.B. :** (1) Attempt any **five** questions, out of which at least **two** must be from **each** section.
(2) All questions carry **equal** marks.

Section I

1. Define Political Science. Discuss in details the scope of Political Science.
2. What is nationalism ? Explain the factors that promote nationalism.
3. Briefly trace the evolution of the concept of sovereignty.
4. Explain resistance. Under what circumstances can resistance be considered legitimate ?
5. Write short notes (any **two**) :—
 - (a) Feminist approach
 - (b) State and Society
 - (c) Legitimacy
 - (d) Satyagraha.

Section II

6. Discuss some methods by which liberty can be safeguarded.
7. Explain the significance of rights in the life of individual.
8. Discuss the strengths and weaknesses of democracy.
9. Explain the main principles of Marxism.
10. Write short notes (any **two**) :—
 - (a) Justice
 - (b) Political rights
 - (c) Non-democratic government
 - (d) Role of ideology.

[TURN OVER]

(मराठी रूपांतर)
(सुधारित अभ्यासक्रम)

सूचना : (१) प्रत्येक विभागातून किमान दोन असे एकूण पाच प्रश्न सोडवा.
(२) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

विभाग १

१. राज्यशास्त्राची व्याख्या द्या. राज्यशास्त्राच्या व्याप्तीची चर्चा करा.
२. राष्ट्रवाद म्हणजे काय ? राष्ट्रवाद लोकप्रिय करणाऱ्या घटकांची चर्चा करा.
३. 'सार्वभौमत्व' या संकल्पनेच्या विकासाची थोडक्यात चर्चा करा.
४. प्रतिकार म्हणजे काय ? कोणत्या परिस्थितीत प्रतिकार करणे न्याय्य ठरते ?
५. टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) :-
(अ) स्त्रीवादी दृष्टीकोन
(ब) शासन आणि समाज
(क) अधिमान्यता
(ड) सत्याग्रह.

विभाग २

६. समानतेचे रक्षण करणाऱ्या काही मार्गांची चर्चा करा.
७. व्यक्तित्वाच्या जीवनात हक्कांचे महत्त्व विशद करा.
८. लोकशाहीच्या गुण-दोषांची चर्चा करा.
९. मार्क्सवादाच्या मूलभूत तत्वांची चर्चा करा.
१०. टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) :-
(अ) न्याय
(ब) राजकीय हक्क
(क) बिगर-लोकशाही सरकार
(ड) तत्त्वज्ञानाची भूमिका.

१. निम्नलिखित अवतरणों की संदर्भ सहित व्याख्या कीजिए :-

(क) “उसे क्या मालूम कि उस ढोल का पता हम लोग बता सकते हैं और इस शर्त पर कि एक बार वह हमें नीली परी से मिला दे ताकि हम लोग उससे जादू वाली बासुरी सुन सकें।”

अथवा

“आखिर हम सब तस्वीर ही तो हैं। कौन तस्वीर नहीं उड़ती ? यह तस्वीर भी उड़ जायेगी, लेकिन वह सूना चौखटा बच रहेगा जिसमें यह जड़ी थी।”

(ख) “सब में उसी ईश्वर का अंश है। सजा इसे हो या कातिल को, फांशी पर तो ईश्वर ही चढ़ेगा न ! फिर तुम्हें कपड़ों पर खून मिल रहा है। इसे छोड़कर तुम कहाँ खून ढूँढ़ते फिरोगे ?”

अथवा

“....आज मात्र दीक्षा ही नहीं समाप्त हो रही है वरन् कल से यह शिक्षा संस्थान भी बंद होने जा रहा है। आज का समारोह सच्चे अर्थों में दीक्षांत समारोह है।”

(ग) “कुछ और डिझाइन भी हैं यह इलमी
यह लीजे चलती चित्र नई फिल्मी
यह सोच - सोच कर मार जाने का गीत
यह दुकान से घर जाने का गीत।”

अथवा

“असंख्य कीर्तिरश्मियाँ
विकीर्ण दिव्य दाह - सी
सपूत मातृभूमि के -
रूको न शूर साहसी”।

२. निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर लिखिए :-

(च) “सून चौखटे’ उपन्यास में जड़ परंपराओं एवं खोखली मूल्य-व्यवस्था पर प्रहार किया है।” स्पष्ट कीजिए।

अथवा

‘रामू’ की चारीत्रिक विशेषताओं पर प्रकाश डालिए।

(छ) ‘देश सेवा के आखाडे में’ निबंध का व्यंग स्पष्ट कीजिए।

अथवा

‘हो जाए इसी बहाने एक श्रद्धांजली’ निबंध का मूल संदेश स्पष्ट कीजिए।

(ज) ‘समर शेष है’ कविता का भाव - सौंदर्य स्पष्ट कीजिए।

अथवा

‘टूटा पहिया’ में कवि ने कौनसा संदेश दिया है ?

[TURN OVER]

Con. 211-BP-6762-14.

2

३. निम्नलिखित पर टिप्पणियाँ लिखिए :-

१५

(त) 'सूने चौखटे' उपन्यास की 'कमला'।

अथवा

'सूने चौखटे' उपन्यास प्रतिकात्मकता।

(थ) जहाँगीरी अंडा।

अथवा

'लीडर - लीला' निबंध का व्यंग।

(द) 'ऐसे में' कविता का प्रतिपाद्य।

अथवा

'बादल चले गये वे' कविता का भावार्थ।

४. किसी एक विषय पर निबंध लिखिए :-

१५

(प) एक किसान की आत्मकथा।

(फ) आरक्षण की प्रासंगिकता।

(ब) शिक्षा का महत्त्व।

(भ) विज्ञान : एक वरदान।

५. अपने भाई के विवाह पर अपने मित्र को निमंत्रण पत्र लिखिए।

१०

अथवा

बैंक आफ महाराष्ट्र, फोर्ट, मुंबई में लिपिक पद रिक्त है। इस पद हेतु आवेदन पत्र का प्रारूप तैयार कीजिए।

Con. 211-14.

(REVISED COURSE)

BP-6762

(3 Hours)

[Total Marks : 100]

१. निम्नलिखित अवतरणों की संदर्भ सहित व्याख्या कीजिए :-

१४

(क) "सिद्धि हेतु स्वामी गए, यह गौरव की बात,

पर चोरी-चोरी गए, यहीं बड़ा व्याघात।

सखि, वे मुझसे कहकर जाते,

कह, तो क्या मुझको वे अपनी पथ-बाधा ही पाते?"

अथवा

"अपना क्या है इस जीवन में

सब तो लिया उधार,

सारा लोहा उन लोगों का

अपनी केवल धार।"

(ख) मुझे नहीं जाना। मैं तो पेंशन की दरखास्तों में अटका हूँ। यहीं मेरा मन लगा है। मैं अपनी दरखास्तें

छोड़कर नहीं जा सकता।

अथवा

श्रीमती साथ थी तब भी बोर हो गया था। कहते हैं ऐसे समय प्रेमिका साथ हो तो आदमी बोर नहीं होता। पर हर आदमी तो कार की तरह प्रेमिका रखना अफोर्ड नहीं कर सकता।

२. निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर लिखिए :-

२४

(च) 'प्यारा हिन्दुस्तान' कविता के व्यंग्य को स्पष्ट कीजिए।

अथवा

'दिवंगत पिता के लिए' कविता की मूल संवेदना पर प्रकाश डालिए।

(छ) लेखक शंकर पुणतांबेकर को 'दिल्ली यात्रा' के दौरान किन-किन तकलीफों से गुजरना पड़ा ?

अथवा

'अंगद का पाँव' निबंध के व्यंग्य को स्पष्ट कीजिए।

३. निम्नलिखित में से किसी एक प्रश्न का उत्तर लिखिए :-

१०

(ज) 'घृणा और प्रेम कहाँ से शुरू होते हैं' ? कविता की मूल संवेदना पर प्रकाश डालिए।

(झ) 'प्रधानमंत्री क्यों नहीं हैंसते ?' निबंध के व्यंग्य को स्पष्ट कीजिए।

४. (अ) निम्नलिखित विषयों पर टिप्पणियाँ लिखिए :-

१०

(त) 'मोचीराम' कविता का आशय।

अथवा

'अकाल और उसके बाद' कविता का भावार्थ।

(थ) गुजरे जमाने की रेल यात्रा।

अथवा

बुद्धिजीवी और पुलिस।

(ब) निम्नलिखित प्रश्नों के एक वाक्य में उत्तर लिखिए :-

१२

(१) संध्या-सुंदरी किसकी नदी बहाती है ?

(२) 'पौरुष के पूँजीभूत ज्वाल' किसे कहा गया है ?

(३) कवि ने 'कलगी छरहरी बाजरे की' किसे कहा है ?

(४) कई दिनों तक किसकी हालत शिकस्त रही ?

(५) अंधियारे में किसके पुकारने की आवाज आती थी ?

(६) मनुष्य का अस्तित्व किस पर निर्भर है ?

(७) झूठी शान के प्रदर्शन के लिए किसके सींगो का प्रयोग किया जाता है ?

(८) भोलाराम का जीव कहाँ छिपता है ?

(९) हम किसके लेवेल से उपर नहीं उठे हैं ?

(१०) हम देश के क्या हैं ?

(११) घूस क्या दूर करती है ?

(१२) भारत अर्द्ध-विकसित देश क्यों है ?

५. (द) आपके मित्र अरविंद की शादी सम्पन्न हुई है। उसे बधाई पत्र लिखिए।

०८

अथवा

भिमाई विद्यालय, जवाहरलाल नेहरू रोड, दादर में हिन्दी अध्यापक पद रिक्त है। अपने आप को योग्य उम्मीदवार मानते हुए आवेदन पत्र का प्रारूप तैयार कीजिए।

- (ध) निम्नलिखित में से किसी एक विषय पर निबंध लिखिए :-

१२

- (१) बढ़ती महँगाई।
- (२) एक अपाहिज की आत्मकथा।
- (३) भारत की वर्तमान राजनीति।
- (४) मेरा प्रिय लेखक।

६. (प) निम्नलिखित मुहावरों का अर्थ बताते हुए वाक्य में प्रयोग कीजिए :-

२

- (१) अगर-मगर करना।
- (२) कलेजे पर साँप लोटना।

- (फ) निम्नलिखित वाक्यों के शुद्ध रूप लिखिए :-

२

- (१) वे क्रोधित हो गया।
- (२) सारा भारत आपकी प्रतीक्षा कर रहे हैं।

- (ब) निम्नलिखित वाक्यों का काल परिवर्तन कीजिए :-

२

- (१) आपके चित्र से पत्र की शोभा बढ़ जाती है। (सामान्य भविष्यकाल)
- (२) मैं सुख की साँस लेता हूँ। (सामान्य भूतकाल)

- (भ) कोष्ठक की सूचना के अनुसार वाक्यों में परिवर्तन कीजिए :-

२

- (१) दीपक के पिता नाखूश है। (विधिवाक्य)
- (२) गाड़ी ठीक समय पर आई थी। (निषेध वाचक वाक्य)

- (म) निम्नलिखित संज्ञा शब्दों के लिंग परिवर्तन कीजिए :-

२

- (१) दास
- (२) लोटा
- (३) सोनार
- (४) गुरु।

Con. 109-14.

(3 Hours)

BP-6724

[Total Marks : 100]

- N.B. : (1) All questions are compulsory.
(2) Figures to the right indicate full marks.

Section I

1. Explain the meaning of the following terms (any five) :-

10

- (a) Commerce
- (b) Industry
- (c) Social objectives
- (d) Cooperative banks
- (e) Time deposit
- (f) ATM
- (g) Insurer
- (h) Debit card
- (i) Merchant wholesaling
- (j) Cheque.

2. Answer any three of the following :-

30

- (a) Bring out the importance of commercial banks.
- (b) Explain functions of retailer.
- (c) Explain briefly different kinds of banks.
- (d) What is a lien ? Explain the types of lien.
- (e) Explain the process of obtaining a policy of life insurance.
- (f) What are the essentials of good objectives ?

3. Write short notes on any two :-

10

- (a) Three fold objectives of business
- (b) E-banking
- (c) Forms of mortgage
- (d) Endowment policies.

Section II

4. Explain the meaning of the following terms (any five) :-

10

- (a) Sole proprietorship
- (b) Prospectus
- (c) Name clause
- (d) Promoter
- (e) Preference shares

[TURN OVER]

Con. 109-BP-6724-14.

2

- (f) Bonus share
- (g) Quorum
- (h) Auditor
- (i) Resolution
- (j) Motion.

5. Answer any **three** of the following :-

30

- (a) Explain the types of company meetings
- (b) Explain functions of company secretary
- (c) Explain the types of issue of shares
- (d) Define debentures. Explain advantages and disadvantages of debentures
- (e) Explain the importance of memorandum of association
- (f) Explain the types of partnership.

6. Write short notes on any **two** :-

10

- (a) Underwriting of shares
- (b) Membership of company
- (c) Partnership deed
- (d) Minutes of meeting.

(मराठी रूपांतर)

(३ तास)

[एकूण गुण : १००]

सूचना : (१) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

(२) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

विभाग १

१. खालीलपैकी कोणत्याही पाच संज्ञा थोडक्यात स्पष्ट करा :-

१०

- (अ) वाणिज्य
- (ब) उद्योग
- (क) सामाजिक उद्दिष्टे
- (ड) सहकारी बँका
- (इ) मुदत ठेवी

- (फ) ए.टी.एम.
- (ग) इनशूरन्स (विमा कंपनी)
- (ह) डेबीट कार्ड
- (च) घाऊक व्यापारी
- (छ) धनादेश.

२. खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे लिहा :-

३०

- (अ) व्यापारी बँकांचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- (ब) किरकोळ व्यापाराची कार्ये स्पष्ट करा.
- (क) विविध प्रकारच्या बँकांची थोडक्यात माहिती द्या.
- (ड) लिन (Lien) म्हणजे काय ? लीनचे प्रकार लिहा.
- (इ) आयुर्विमा पॉलिसी घेण्याची प्रक्रिया स्पष्ट करा.
- (फ) चांगल्या उद्दिष्टांची योग्यता सिद्ध करा.

३. खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर टीपा लिहा :-

१०

- (अ) व्यावसायिक उद्दिष्टांचा तीन जोड
- (ब) इ-बँकिंग
- (क) मॉर्टगेजचे प्रकार
- (ड) एनडॉवमेन्ट पॉलिसी (Endowment policies).

विभाग २

४. खालील संज्ञा थोडक्यात स्पष्ट करा (कोणत्याही पाच) :-

१०

- (अ) एकल व्यापारी
- (ब) माहिती पत्र
- (क) नाव कलमे (Name clause)
- (ड) प्रमोटर (प्रवर्तक)
- (इ) अग्रहक्काचे भाग
- (फ) बोनस भाग
- (ग) गण संख्या
- (ह) हिशेब तपासणीस
- (च) ठराव
- (छ) प्रस्ताव.

[TURN OVER]

५. खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे लिहा :-

३०

- (अ) कंपनीच्या सभांचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.
- (ब) कंपनी चिटणीसाची कार्ये स्पष्ट करा.
- (क) भाग विभागाचे प्रकार कोणते ते लिहा.
- (ड) कर्जरोख्याची व्याख्या द्या. कर्जरोख्याचे फायदे व तोटे स्पष्ट करा.
- (इ) घटनापत्रकाचे महत्त्व विशद करा.
- (फ) भागीदारीचे प्रकार विशद करा.

६. खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर टीपा लिहा :-

१०

- (अ) भाग विमा
 - (ब) कंपनीचे सभासदत्व
 - (क) भागीदारीचा करार
 - (ड) सभेचे इतिवृत्त.
-

N.B. : (1) Attempt any **five** questions

(2) **All** questions carries **20** marks and **each** subsection carries **10** marks.

1. (a) Explain the aims of education. 10
(b) Describe the role of family in imparting education. 10
2. (a) Explain the contribution of Karve. 10
(b) Explain the role of education in political development. 10
3. (a) What is education ? Explain its scope. 10
(b) Explain the meaning and features of Non-formal education. 10
4. (a) Explain the role of education in economic development. 10
(b) Explain the interdependency of the components of education. 10
5. (a) What are the barriers to National Integration ? Explain any one in detail. 10
(b) Explain how international understanding can be achieved through student and teacher exchange programmes. 10
6. (a) Describe any two functions of UGC. 10
(b) Explain the functions of UNESCO. 10
7. (a) Explain the contribution of Pandita Ramabai in the field of education. 10
(b) Describe the contribution of Dr. B.R. Ambedkar towards education. 10
8. (a) Explain the role of curriculum. 10
(b) Explain the concept of Navodaya Vidyalaya. 10
9. (a) Describe the educational uses of TV. 10
(b) Explain the meaning and goal of Sarvashiksha Abhiyan. 10
10. Write short notes on any **two** of the following :- 20
 - (a) Role of Peer group in education.
 - (b) Function of SCERT
 - (c) National Institute of Open Schooling
 - (d) Nature of Education.

[TURN OVER]

(मराठी रूपांतर)

(३ तास)

[एकूण गुण : १००]

सूचना : (१) कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

(२) सर्व प्रश्नांना २० गुण असून उपप्रश्न १० गुणांचे आहेत.

१. (अ) शिक्षणाचे ध्येय स्पष्ट करा. १०
(ब) कुटुंबाची शिक्षणामधील भूमिकाचे वर्णन करा. १०
२. (अ) कर्वे यांचे योगदान स्पष्ट करा. १०
(ब) राजकीय विकासामध्ये शिक्षणाची भूमिका स्पष्ट करा. १०
३. (अ) शिक्षण म्हणजे काय ? शिक्षणाची व्याप्ती स्पष्ट करा. १०
(ब) न-औपचारिक शिक्षणाचा अर्थ सांगून, त्याची वैशिष्ट्ये लिहा. १०
४. (अ) आर्थिक विकासामध्ये शिक्षणाचे महत्त्व स्पष्ट करा. १०
(ब) शिक्षणाचे घटक एकमेकांवर कशा प्रकारे आधारित आहेत ते स्पष्ट करा. १०
५. (अ) राष्ट्रीय एकात्मतेमधील अडथळे कोणते आहेत ते सांगून, कोणताही एक अडथळा स्पष्ट करा. १०
(ब) शिक्षक विद्यार्थी आदलाबदल कार्यक्रम याच्या माध्यमातून आंतरराष्ट्रीय सामंजस्य कशाप्रकारे साध्य करू शकतो ते स्पष्ट करा. १०
६. (अ) UGC चे कोणत्याही दोन कार्यांचे वर्णन करा. १०
(ब) UNESCO चे कार्य स्पष्ट करा. १०
७. (अ) पंडिता रमाबाई यांचे शिक्षणाच्या क्षेत्रांमधील योगदान स्पष्ट करा. १०
(ब) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे शैक्षणिक योगदान स्पष्ट करा. १०
८. (अ) अभ्यासक्रमाची भूमिका स्पष्ट करा. १०
(ब) नवोदय विद्यालयाची संकल्पना स्पष्ट करा. १०
९. (अ) दूरदर्शनाच्या शैक्षणिक उपयोगांचे वर्णन करा. १०
(ब) सर्व शिक्षा अभियान म्हणजे काय ते सांगून, त्याचा हेतू स्पष्ट करा. १०
१०. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टीपा लिहा :- २०
(अ) शिक्षणामध्ये समवयस्क गटाची भूमिका
(ब) एस. सी. ई. आर. टी. ची कार्ये
(क) दूरस्थ शिक्षण-राष्ट्रीय संस्था
(ड) शिक्षणाचे स्वरूप.

सूचना : (१) प्रश्नासमोरील अंक गुण दर्शवितात.

(२) प्रश्न क्रमांक अचूक लिहा.

१. 'कथाविविधा' या कथा संग्रहातील स्त्री जीवनांचे चित्रण करणाऱ्या कथांचा थोडक्यात आढावा घ्या. १६

किंवा

'कथाविविधा' या कथा-संग्रहातील दलित जाणिव्या व्यक्त होणाऱ्या कथांचा परिचय करून द्या.

२. 'अनवट वाटा' या काव्यसंग्रहातील प्रस्थापित समाजाविरोधी विद्रोह आणि नकार व्यक्त करणाऱ्या कवितांचा १६ परामर्श द्या.

किंवा

स्त्रीवादी भूमिका व्यक्त करणाऱ्या कोणकोणत्या कविता 'अनवट वाटा' या काव्यसंग्रहातून प्रगट झाल्या आहेत ते सोदाहरण विशद करा.

३. टीपा लिहा (कोणत्याही दोन) :- १४

- (अ) 'चिरोटी' मधील शेतकरी जीवन (क) 'अकासिदीचे दाणे' मधील पाटीलाचे व्यक्तिचित्र
(ब) 'महादेश कंचा' मधील आदिवासींचे जीवन (ड) 'येळकोट' मधील अंधश्रद्धा.

४. टीपा लिहा (कोणत्याही दोन) :- १४

- (अ) केशव देशमुख यांच्या कवितेतील ग्रामीणता
(ब) 'बायकांना अलिकडे काय झालंय' मधील स्त्रीजाणिव्या
(क) 'स्टेज' मधील वास्तव
(ड) 'आयुष्यमान भिमराव कांबळे' मधील अगतिकता.

५. पुढीलपैकी कोणतेही तीन उप-प्रश्न सोडवा :- २४

- (अ) तुमच्या महाविद्यालयात संपन्न झालेल्या 'शिक्षक दिनाची' बातमी वृत्तपत्रासाठी तयार करा.
(ब) श्री विकास पाटील यांनी भविष्य निर्वाह निधीतून रुपये ५० हजार कर्ज मिळवण्यासाठी अर्ज केला आहे. त्यांच्या सेवाशर्तीच्या अनुशंगाने कार्यालयीन टिप्पणी तयार करा.
(क) अक्षर प्रकाशन, कोल्हापूर या संस्थेचे ग्रंथप्रदर्शन दादर-मुंबई येथे भरविण्यात येणार आहे. या विषयी जाहिरात तयार करा.
(ड) रूची लोणचे उत्पादन करणाऱ्या कंपनीने भविष्यात बाजारपेठेत उत्पादित मालाला मागणी वाढावी यासाठी नेमलेल्या अभ्यास समितीने सादर केलेला अहवालात्मक इतिवृत तयार करा.
(ई) खालील इंग्रजी उतान्याचे सुबोध मराठी भाषांतर तयार करा :-

While buoyancy in vehicle sales in India may be heartening for the industry and economy, it is also leading to a rise in fatal road accidents across the country. In fact, India witnesses the second highest number of road accident fatalities globally, with China topping the dubious list. While 90% of road crashes globally were attributed to "human error".

६. खालीलपैकी एका विषयावर निबंध लिहा :- १६

- (अ) आजच्या युवकांपुढील आव्हाने (क) वाचन एक छंद
(ब) लोकशाहीतील प्रसार माध्यमांचा प्रभाव (ड) राजकारणातील माझे स्थान.

[TURN OVER]

(REVISED COURSE)

(3 Hours)

[Total Marks : 100]

सूचना : (१) प्रश्नासमोरील अंक गुण दर्शवितात.

(२) प्रश्नांचा क्रमांक अचूक लिहावा.

१. 'निवडक मराठी' कथासंग्रहातील 'मरी आईचा गाडा' आणि 'जेव्हा मी जात चोरली होती' या कथासंग्रहाच्या १६ आधारे दलित समाज जाणिवांचा परामर्श घ्या.

किंवा

'निवडक मराठी' कथा संग्रहाच्या आधारे स्वातंत्र्यपूर्वकालीन कथांचे वैशिष्ट्ये सविस्तर स्पष्ट करा.

२. मानवतावादी मुल्ये व लोकशाहीमुल्ये प्रगट करणाऱ्या कवितांचा आढावा 'कविता शतकाची' या काव्यसंग्रहाच्या १६ आधारे घ्या.

किंवा

'कविता शतकाची' या काव्य संग्रहाच्या आधारे ग्रामीण कवितांचा परामर्श घ्या.

३. पुढीलपैकी कोणत्याही दोन टीपा लिहा :-

१४

- (अ) 'वळीव' मधील ग्रामीणता
- (ब) 'लग्न संपल्यावर' या कथेतील स्त्री जाणिव
- (क) 'तलावातील चांदणे' मधील प्रेमानुभव
- (ड) कथावाङ्मय प्रकारातील व्यक्तीचित्रणाचे महत्त्व.

४. पुढीलपैकी कोणत्याही दोन टीपा लिहा :-

१४

- (अ) 'कोलंबसाचे गर्वगीत' मधील मानवी कर्तव्याची जाणिव
- (ब) 'सत्य' कवितेतील कामगार जीवन
- (क) 'एक दिवस मी परमेश्वराला' या कवितेतील दलित जाणिव
- (ड) इंदिरा संत यांच्या 'मृण्मयी' कवितेतील प्रेमानुभव.

५. खालीलपैकी कोणतेही पाच उप-प्रश्न सोडवा :-

४०

- (अ) कोणत्याही पाच विरामचिन्हाची माहिती द्या.
- (ब) अन्न सुरक्षा विधेयक लोकसभेत मंजूर झाल्याची बातमी तयार करा.
- (क) 'दैनिक लोकसत्ता' मुंबई या दैनिकासाठी विभागीय पातळीवर वार्ताहर पदासाठी अर्ज तयार करा.
- (ड) सावित्रीबाई फुले महिला बचतगट कोकरे ता. चंदगड येथील बचत गटाच्या वार्षिक सभेचे इतिवृत तयार करा.
- (इ) जनता महाविद्यालय अलिबाग या महाविद्यालयातील व्यावसायिक अभ्याक्रमाची माहिती देणारे मसुदा पत्रक तयार करा.
- (फ) कार्यालयीन टिप्पणीची माहिती व प्रकार स्पष्ट करा.

(ग) पुढील उताराचा १/३ सारांश करा :-

भारताला स्वातंत्र्य मिळाल्यानंतर भारताने धर्म निरपेक्ष लोकशाहीचा स्वीकार केला. भारतीय राष्ट्रीय काँग्रेसचा या धार्मिक वा वांशिक गटाच्या जमातवादी राजकारणाला विरोध आहे. धर्मनिरपेक्ष तत्वावर आधारित लोकशाहीनिष्ठ शक्ती संघटीत करून, भारतीय संघराज्य व्यवस्था निर्माण करून, लोकशाहीचा विकास करणे हे त्यांचे उद्दिष्ट आहे. एकूणच धर्म हा भावनिक व सामाजिक बांधिलकीची चेतना देतो. धार्मिक श्रद्धेतूनच त्याग, करूणा, प्रेम, मैत्री व्यक्तीच्या ठिकाणी निर्माण होऊन अधर्माविरूद्ध संघर्ष देण्यास तो तयार होतो. आपल्या न्याय हक्कासाठी, सामाजिक समस्या सोडविण्यासाठी व चांगल्यागोष्टींचे रक्षण करण्यासाठी व अधर्माचे निर्दाळण करण्यासाठी राष्ट्रीय पातळीवर धार्मिक संघटना करून उभे केलेले लढे वा संघर्ष ही आजची धर्मयुद्धच होत, असे म्हणता येईल. पण या धर्मयुद्धातून दहशतवाद, फुटिरतावाद, राष्ट्रविघातक कृत्ये, राजद्रोह, राष्ट्रद्रोह या संबंधीत चळवळी वा संघटना निर्माण होऊ नयेत. जर अशा संघटना निर्माण झाल्यास त्या राष्ट्राला फार मोठ्या विघातक परिणामांना भविष्यात सामोरे जावे लागेल. आजही नक्षलवादी कारवाया, दहशतवाद, धार्मिकवाद, भाषिकवाद, प्रांतिकवाद इ. समस्यांनी आपल्या देशाला ग्रासून सोडले आहे असे म्हणण्यास प्रत्यवाय असू नये. अशा प्रकारच्या समस्यांचे परिणामही वाईट आहेत. धर्मयुद्ध या संकल्पनेचा केलेला हा अतिरेक आहे असे म्हणता येईल.

(ह) पुढील उतार्याचे सुबोध मराठीत भाषांतर करा :-

President Kalam has often proclaimed the goal of becoming a developed country by 2020. This is in itself an ambitious and laudatory goal, but we may want to look even beyond this. These desires of military might and Economic clout are probably reactions to our history of powerlessness and poverty.

सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
(२) उजवीकडील अंक त्या प्रश्नाचे गुण दर्शवितात.

१. 'ती फुलराणी' नाटकातून अस्सल मराठीचा प्रत्यय येतो कसे ते सोदाहरण सांगा. २०
किंवा
'ती फुलराणी' नाटक ही एक अभिजात सुखात्मिका आहे कसे ते सांगा.
२. 'शतपावली' या पुस्तकाच्या आधारे लेखकाची वाङ्मयीन भूमिका रेखाटा. २०
किंवा
'शतपावली' या ललित लेखाच्या आधारे रविंद्र पिंगे यांच्या लेखनाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
३. लेखक संजय पवार यांचा परिचय करून 'कोण म्हणतं टक्का दिला' या नाटकाचे कथानक तुमच्या २०
शब्दात सांगा.
किंवा
'कोण म्हणतं टक्का दिला' ? या नाटकातून लेखकाने 'सामाजिक विषमता' या विषयावर प्रामुख्याने
भाष्य केले आहे कसे ते सिध्द करा.
४. 'स्मरणवेळा' या पुस्तकातून एकूणच स्त्री जीवनाचा वेध लेखिका प्रतिभा रानडे यांनी कसा घेतलेला २०
आहे ते सांगा.
किंवा
'स्मरणवेळा' या ललितलेख संग्रहातून लेखिकेने अनुभव संपन्न असे वास्तववादी चित्र आपणासमोर
उभे केले आहे कसे ते सिध्द करा.
५. टिपा लिहा :- (एकूण चार टिपा लिहा. प्रत्येक पुस्तकावर एक टिप आवश्यक.) २०
(अ गट)
(अ) 'ती फुलराणी' नाटकातील 'अशोक'ची व्यक्तिरेखा
(ब) 'ती फुलराणी' नाटकातील भाषाशैली.
(ब गट)
(अ) आवडाबाई भिडेचा सामाजिक विचार
(ब) प्रियोळकरांची वाङ्मयनिष्ठा.
(क गट)
(अ) 'कोण म्हणतं टक्का दिला' ? मधील 'कचऱ्या'
(ब) 'कोण म्हणतं टक्का दिला' ? मधील भाषाशैली.
(ड गट)
(अ) हंसा वाडकर यांची व्यक्तिरेखा
(ब) झाबवाला.

[TURN OVER

(REVISED COURSE)

(3 Hours)

[Total Marks : 100]

- सूचना : (१) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
(२) अंतर्गत पर्याय लक्षात घ्यावेत.

१. 'डोह' या लेखसंग्रहाच्या आधारे श्रीनिवास कुलकर्णी यांची लेखनविषयक वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. २०
किंवा
'डोह' या ललित लेखसंग्रहातून बालमनाचे चित्रण कसे रेखाटले आहे ते स्पष्ट करा.
२. इंदिरा संत यांच्या 'मृदंगंध' या ललित लेखनाची वैशिष्ट्ये कोणती ते सांगा. २०
किंवा
'मृदंगंध' या ललित लेखसंग्रहातून 'स्त्री मनाची वेदना' कशी दिसून येते ते सांगा.
३. 'नटसम्राट' नाटकातील प्रमुख व्यक्तिरेखा कोणत्या ते सांगून त्यांची माहिती द्या. २०
किंवा
'नटसम्राट' हे नाटक एक शोकांतिका नाटक आहे कसे ते सांगा.
४. 'प्रेमा तुझा रंग कसा' या नाटकातून प्रेम या भावनेची विविध रूपे कशी दिसून येतात ते लिहा. २०
किंवा
'प्रेमा तुझा रंग कसा' नाटकातील प्रमुख व्यक्तिचित्रांची माहिती सांगा.
५. टिपा लिहा :- (प्रत्येक घटकातील एक टिप आवश्यक) २०
(अ) शब्दांच्या संध्याकाळी
किंवा
डोहापलिकडे.
(ब) झरा आठवणींचा
किंवा
'मिळवती होताना' मधील स्त्रीचे दुःख.
(क) नटसम्राट नाटकाची भाषाशैली
किंवा
नटसम्राट मधील अप्पासाहेब बेलवलकर.
(ड) 'प्रेमा तुझा रंग कसा' नाटकातील संवाद
किंवा
बब्बडचे प्रेम.

(OLD COURSE)

(3 Hours)

[Total Marks : 100]

N.B. : (1) Attempt any five questions.

(2) All questions carry equal marks (20 marks each).

1. Define sociology. Explain its nature, scope and significance. 20
2. Explain the following concepts :- 20
 - (a) Ethnocentrism
 - (b) Culture and identity.
3. Define family. Discuss the main features of various types of family. 20
4. What do you mean by social stratification? Highlight the major types of social stratification. 20
5. Explain the term socialisation. Discuss any two agencies of socialisation. 20
6. Discuss the process of gender socialisation and resocialisation. 20
7. Define social control. Discuss the formal and informal means of social control. 20
8. What is deviance? Explain the various theories of deviance. 20
9. Define social change. Discuss any two factors which lead to social change. 20
10. Write short notes on any two of the following :- 20
 - (a) Fundamentalism
 - (b) Joint family
 - (c) Magic
 - (d) Types of crime.

(मराठी रूपांतर)
(जूना अभ्यासक्रम)
(३ तास)

[एकूण गुण : १००]

- सूचना : (१) कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.
(२) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत. (प्रत्येकी २० गुण)
(३) मराठीतून उत्तरे लिहिणाऱ्या विद्यार्थ्यांनी इंग्रजी प्रश्नप्रतिका अवश्य पहावी.

१. समाजशास्त्राची व्याख्या द्या आणि त्याचे स्वरूप, व्याप्ती आणि महत्त्व स्पष्ट करा.

२०

[TURN OVER]

२. खालील दिलेल्या संकल्पना स्पष्ट करा :- २०
 (अ) स्वसमूहजेष्ठता
 (ब) संस्कृती आणि स्वःओळख.
३. कुटुंबाची व्याख्या द्या. कुटुंबाच्या विविध प्रकारांची प्रमुख वैशिष्ट्ये ह्यांची चर्चा करा. २०
४. तुमच्या मते सामाजिक स्तरीकरण म्हणजे काय ? सामाजिक स्तरीकरणाच्या प्रमुख प्रकारावर प्रकाश टाका. २०
५. सामाजिकीकरण ही संकल्पना स्पष्ट करा. सामाजिकीकरणाच्या कोणत्याही दोन माध्यमावर प्रकाश टाका. २०
६. लिंग सामाजिकीकरण व पुनर्सामाजिकीकरणाच्या प्रक्रियेबद्दल चर्चा करा. २०
७. सामाजिक नियंत्रणाची व्याख्या द्या. औपचारिक आणि अनौपचारिक सामाजिक नियंत्रणाबद्दल चर्चा करा. २०
८. विचलन म्हणजे काय ? विचलनाच्या विविध सिद्धांतांची चर्चा करा. २०
९. सामाजिक परिवर्तनाची व्याख्या द्या. सामाजिक परिवर्तनास कारणीभूत ठरविणाऱ्या कोणत्याही दोन घटकांवर चर्चा करा. २०
१०. कोणत्याही दोहोंवर टीपा लिहा :- २०
 (अ) मूलतत्त्ववाद
 (ब) संयुक्त कुटुंब
 (क) जादू
 (ड) गुन्हेगारीचे प्रकार.

(REVISED COURSE)

(3 Hours)

[Total Marks : 100]**N.B. :** (1) Attempt any **five** questions.(2) All questions carry **equal** marks (**20 marks each**).

1. Define sociology and discuss in detail any two sociological perspectives. 20
2. Discuss culture and explain its characteristics and types. 20
3. Explain the meaning and characteristics of hunting, food gathering and feudal societies. 20
4. What do you mean by social group ? Distinguish between primary group and secondary group. 20
5. Define social stratification and discuss caste and class as a bases of stratification. 20
6. Explain religion with reference to church, sect and cult. 20
7. What is socialisation ? Discuss the role of various agencies in the process of socialisation. 20
8. Discuss the process of gender socialization and resocialisation. 20
9. What is social change ? Analyse various factors which lead to social change. 20
10. Write short notes on any **two** :- 20
 - (a) Ethnocentrism
 - (b) Significance of sociology
 - (c) Political socialisation
 - (d) Sustainable development.

[TURN OVER]

(मराठी रूपांतर)
(सुधारित अभ्यासक्रम)
(३ तास)

[एकूण गुण : १००]

- सूचना : (१) कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.
(२) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत. (प्रत्येकी २० गुण)
(३) मराठीतून उत्तरे लिहिणाऱ्या विद्यार्थ्यांनी इंग्रजी प्रश्नप्रतिका अवश्य पहावी.

१. समाजशास्त्राची व्याख्या द्या आणि कोणत्याही दोन समाजशास्त्रीय दृष्टीकोनांची सविस्तरपणे चर्चा करा. २०
२. संस्कृतीची चर्चा करा. त्याची वैशिष्ट्ये आणि प्रकार स्पष्ट करा. २०
३. शिकारी, अन्न गोळा करणारा आणि सरंजामशाही समाजाच्या अर्थ आणि वैशिष्ट्ये लिहा. २०
४. सामाजिक गट म्हणजे काय ? प्राथमिक आणि दुय्यम गटांवर अंतर लिहा. २०
५. सामाजिक स्तरीकरणाची व्याख्या द्या आणि स्तरीकरणाचे मूळ आधार म्हणून जात व वर्ग यांविषयी चर्चा करा. २०
६. धर्माचा संदर्भ देऊन चर्चा, संप्रदाय आणि पंथ यांचे विश्लेषण करा. २०
७. सामाजिकीकरण म्हणजे काय ? सामाजिकीकरणाच्या विविध साधनांची चर्चा करा. २०
८. लिंग सामाजिकीकरण व पुनर्सामाजिकीकरणाच्या प्रक्रियेबद्दल चर्चा करा. २०
९. सामाजिक परिवर्तन म्हणजे काय ? सामाजिक परिवर्तनास कारणीभूत ठरविणारे विविध घटक दर्शवा. २०
१०. कोणत्याही दोहोंवर टीपा लिहा :- २०
 - (अ) स्वसमुह जेष्ठता
 - (ब) समाजशास्त्राचे महत्त्व
 - (क) राजकीय सामाजिकीकरण
 - (ड) चिरंतर विकास (Sustainable development).

Con. 127-14.

(OLD COURSE)

BP-6720

(3 Hours)

[Total Marks : 100]

N.B: - 1. Question No. 1 and 6 are compulsory.

2. Attempt any two more questions from each section.

3. Figures to the right indicate full marks.

4. Draw neat diagrams wherever necessary.

Section I

Q.1. a. Explain the following concepts (any four):-

8

- I. Micro Economics.
- II. Marginal Utility.
- III. Law of Demand.
- IV. Income Elasticity.
- V. ISO-quant.
- VI. Opportunity Cost.

b. Distinguish between (any two).

6

- I. Price effect & Income effect.
- II. Short-run and long-run production function.
- III. Fixed cost & Variable cost.

Q.2. a. Explain the scope and significance of micro economics.

9

b. What are the various determinants of demands?

9

Q.3. a. Discuss the properties of indifference curves.

9

b. Explain the Law of Variable proportion.

9

Q.4. a. Explain the Law of returns to scale.

9

b. Bring out the relationship between TC, TFC, AC, & MC in the short run with the help of a diagram.

9

Q.5. Write notes on any two of the following.

18

- a. Consumer's Surplus.
- b. Revealed preference theory.
- c. Properties of ISO-quant.
- d. AR and MR under Monopoly.

[TURN OVER

Section II

- Q.6. a. Explain the following concepts (any four) 8
- I. Normal profit.
 - II. Monopoly.
 - III. Price discrimination
 - IV. Excess Capacity.
 - V. Dumping.
 - VI. Product Differentiation.
- b. Distinguish between (any two) 6
- I. Pure competition and perfect competition.
 - II. Firm and Industry.
 - III. Production Cost & Selling Cost.
- Q.7. a. What are the various objectives of a firm? 9
- b. Explain fully the marginal cost pricing methods. 9
- Q.8. a. What are the various features of perfect competition? 9
- b. Explain the equilibrium of a firm under monopoly in the short run. 9
- Q.9. a. What are the various features monopolistic Competition? 9
- b. Discuss the wastages under monopolistic completion. 9
- Q.10. Write notes on any two of the following. 18
- a. Break-even Analysis.
 - b. AR & MR under perfect competition.
 - c. Features of Monopoly.
 - d. Feature of Oligopoly.

(मराठी रुपांतर)

(जुना अभ्यासक्रम)

(३ तास)

(एकूण गुण : १००)

सूचना : (१) प्रश्न क्रमांक १ आणि ६ अनिवार्य आहेत.

(२) उर्वरित प्रश्नांपैकी प्रत्येक विभागातून कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

(३) उजवी कडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

(४) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

विभाग १

१. (अ) खालील संकल्पना स्पष्ट करा. (कोणतेही चार) :-

१) सुक्ष्म अर्थशास्त्र	४) उत्पन्न लवचिकता
२) सीमांत उपयोगिता	५) समउत्पादन वक्र
३) मागणीचा नियम	६) संधीखर्च

(ब) भेद स्पष्ट करा (कोणतेही दोन) :-

- १) किंमत परिणाम आणि उत्पन्न परिणाम
- २) अल्पकालीन आणि दीर्घकालीन उत्पादन फलन
- ३) स्थिरखर्च आणि बदलता खर्च

२. (अ) सुक्ष्म अर्थशास्त्रांची व्याप्ती आणि महत्त्व स्पष्ट करा.

(ब) मागणीची विविध निर्धारके कोणती आहेत ?

३. (अ) समवृत्ती वक्राच्या गुणधर्मांची चर्चा करा.

(ब) बदलत्या प्रमाणाचा नियम स्पष्ट करा.

४. (अ) उत्पादन प्रत्ययाचा नियम स्पष्ट करा.

(ब) अल्पकाळातील एकुणस्थीरखर्च, एकुणस्थीरखर्च, एकुण बदलताखर्च, सरासरी खर्च आणि सिमांतखर्च यातील संबंध दर्शवा.

५. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टिपा लिहा.

१) उपभोक्त्याचे लाभाधिक्य	२) अभिव्यक्त पसंती सिध्दांत
३) सम उत्पादन वक्राचे गुणधर्म	४) मक्तेदारी अंतर्गत सरासरी प्राप्ती व सिमांत प्राप्ती.

[TURN OVER

विभाग २

६. (अ) खालील संकल्पना स्पष्ट करा. (कोणतेही चार)

१) वाजवी नफा	४) अतिरिक्त क्षमता
२) मक्तेदारी	५) अवपुंजन
३) मुल्यभेद	६) वस्तुभेद

(ब) भेद स्पष्ट करा. (कोणतेही दोन)

- १) शुद्ध स्पर्धा आणि पूर्णस्पर्धा २) उत्पादन संस्था आणि उद्योग संस्था
३) उत्पादन खर्च आणि विक्री खर्च

७. (अ) उत्पादन संस्थेची विविध उद्दिष्टे कोणती?

(ब) सीमांत खर्च किंमत धोरण सविस्तर स्पष्ट करा.

८. (अ) पूर्ण स्पर्धेची वैशिष्ट्ये कोणती आहेत ?

(ब) पूर्णस्पर्धेतील उत्पादन संस्थेचा अल्पकालीन समतोल स्पष्ट करा.

९. (अ) मक्तेदारीयुक्त स्पर्धेची विविध वैशिष्ट्ये कोणती ?

(ब) मक्तेदारीयुक्त स्पर्धेतील अपव्ययांची चर्चा करा

१०. खालील पैकी कोणत्याही दोहोंवर टिपा लिहा.

- १) समच्छेदन विश्लेषण २) मक्तेदारीची वैशिष्ट्ये ३) पूर्णस्पर्धेतील सरासरी प्राप्ती आणि
सिमांतप्राप्ती ४) अल्पाधिकाराची वैशिष्ट्ये

(REVISED COURSE)**(3 Hours)****[Total Marks : 100]****N.B: - 1. Question No. 1 and 6 are compulsory.****2. Attempt any two more questions from each section.****3. Figures to the right indicate full marks.****4. Draw neat diagrams wherever necessary.****Section I****Q.1. a. Explain the following concepts (any four):-****8**

- I. Managerial Economics.
- II. Promotional Elasticity.
- III. Price effect.
- IV. Indifference curve.
- V. Production function.
- VI. Opportunity Cost.

b. Distinguish between (any two).**6**

- I. Income effect & substitution effect.
- II. Price elasticity & Income elasticity.
- III. Social cost & Private cost.

Q.2. a. Discuss the meaning & significance of Micro economics.**9****b. What is Law of demand? What are the determinants of demand?****9****Q.3 .a. What are the various types of price elasticity of demands?****9****b. Examine the concept of consumer's surplus.****9****Q.4 .a. Critically Examine the law of variable proportions.****9****b. Explain the relationship between TC, AC and MC in the short run.****9****Q.5. Write note on any two of the following.****18**

- a. Ceteris Paribus Assumption
- b. Revealed preference theory.
- c. Laws of returns to scale
- d. Envelop curve.

[TURN OVER

Section II

Q.6. a. Explain the following concepts (any four):-

8

- I. Total Revenue.
- II. Pure competition.
- III. Normal Profit.
- IV. Dumping.
- V. Oligopoly.
- VI. Capital budgeting.

b. Distinguish between (any two)

6

- I. Average revenue and Marginal Revenue.
- II. Firm and Industry.
- III. Production Cost & Selling Cost.

Q.7. a. Explain the equilibrium of a firm under perfect competition in the short run.

9

b. What is monopoly? Explain the features of monopoly.

9

Q.8. a. Explain the short run equilibrium of a monopoly firm with normal and excess profit.

9

b. What are the various features monopolistic Competition?

9

Q.9. a. Explain the method of Cost plus pricing. What are its limitations?

9

b. What is capital budgeting? Explain its Importance.

9

Q.10. Write note on any two of the following.

18

- a. Break-even Analysis.
 - b. Price discrimination.
 - c. Features of Oligopoly.
 - d. Pay-Back Period (PBP) method.
-

(मराठी रूपांतर)
(सुधारित अभ्यासक्रम)
(३ तास)

(एकूण गुण : १००)

- सूचना : (१) प्रश्न क्रमांक १ आणि ६ अनिवार्य आहेत.
(२) उर्वरित प्रश्नांपैकी प्रत्येक विभागातून कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.
(३) उजवीकडील अंक प्रश्नांचेपूर्ण गुण दर्शवितात.
(४) आवश्यक तेथे सुवक आकृत्या काढा.

विभाग १

१ अ) खालील संकल्पना स्पष्ट करा. (कोणतेही चार)

१) व्यवस्थापकीय अर्थशास्त्र	४) समवृत्तीवक्र
२) प्रेरणात्मक लवचिकता	५) उत्पादनफलन
३) किंमत परिणाम	६) संधी खर्च

ब) भेदस्पष्ट करा. (कोणतेही दोन)

- १) उत्पन्न परिणाम आणि पर्यायता परिणाम
- २) किंमत लवचिकता आणि उत्पन्न लवचिकता
- ३) सामाजिक खर्च आणि खाजगी खर्च

२ (अ) सुक्ष्म अर्थशास्त्राचा अर्थ आणि महत्व याची चर्चा करा.

(ब) मागणीचा नियम म्हणजे काय ? मागणीचे निर्धारके कोणती आहेत ?

३ (अ) मागणीच्या किंमत लवचिकतेचे विविध प्रकार कोणते आहेत ?

(ब) उपभोक्त्याच्या संतोषाधिकाऱ्याच्या संकल्पनेचे परिक्षण करा.

४ (अ) बदलत्या प्रमाणाच्या नियमाचे टिकात्मक परिक्षण करा.

(ब) एकुणखर्च, सरासरीखर्च, आणि सिमांत खर्च यातील अल्पकाळातील संबंध स्पष्ट करा.

५ खालीलपैकी कोणत्याही दोहों वर टिपा लिहा.

- (अ) इतर परिस्थिती कायम असतांना ही अट
- (ब) प्रकट पसंती सिध्दांत
- (क) उत्पादन प्रत्यय नियम
- (ड) आवरणवक्र

[TURN OVER

विभाग २

६ (अ) खालील संकल्पना स्पष्ट करा. (कोणतेही चार)

८

१) एकुण प्राप्ती	४) वाजवी नफा
२) शुध्द स्पर्धा	५) अल्पधिकार
३) अवपुंजन	६) भांडवली अंदाजपत्रक

(ब) भेद स्पष्ट करा (कोणतेही दोन)

६

(१) सरासरी प्राप्ती आणि सिमांत प्राप्ती २) उत्पादनसंस्था आणि उद्योग संस्था ३) उत्पादन खर्च आणि विक्री खर्च

७ (अ) पूर्णस्पर्धेतील उद्योगसंस्थेचा अल्पकालीन समतोल स्पष्ट करा.

९

(ब) मक्तेदारी म्हणजे काय ? मक्तेदारीच्या वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.

९

८ (अ) मक्तेदारीचा अल्पकाळातील वाजवी नफा व अतिरिक्त नफा-यासह समतोल स्पष्ट करा.

९

(ब) मक्तेदारीयुक्त स्पर्धेची विविध वैशिष्ट्ये कोणती ?

९

९ (अ) किमंतनिर्धारणाची पुर्ण खर्च पद्धती स्पष्ट करा. त्याच्या मर्यादा कोणत्या ?

९

(ब) भांडवली अंदाजपत्रक म्हणजे काय ? त्याचे महत्व स्पष्ट करा.

९

१० कोणत्याही दोहोंवर टिपा लिहा.

१८

(अ) समच्छेदन विश्लेषण (क) अल्पाधिकाराची वैशिष्ट्ये

(ब) मूल्यभेद

(ड) परतावाकाळ (PBP) पद्धत

(OLD COURSE)

(3 Hours)

[Total Marks : 100]

N.B. : (1) Attempt any five questions.

(2) All questions carry equal marks.

1. Define the word 'renaissance' and explain its important causes. 20
2. Examine the factors that led to the geographical discoveries. 20
3. Discuss the causes and consequences of the French revolution. 20
4. Review the contribution of important leaders in the unification process in Italy. 20
5. Explain the meaning and nature of imperialism and discuss its impact on Asia. 20
6. Critically examine the 'Treaty of versailles.' 20
7. Analyse the causes of the American revolution. 20
8. Give an account of the rise and growth of Nazism in Germany. 20
9. What were the factors responsible for the rise of national movement in Indonesia ? 20
Examine the role of Sukarno in the national movement.
10. Write short notes on any two of the following :- 20
 - (a) Counter Reformation
 - (b) Industrial Revolution
 - (c) Unification of Germany
 - (d) Gandhian (Non-cooperation) movement.

(मराठी रूपांतर)

(जून अभ्यासक्रम)

(३ तास)

[एकूण गुण : १००]

सूचना : (१) कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

(२) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

१. प्रबोधनाची व्याख्या सांगून त्याची महत्त्वाची कारणे स्पष्ट करा.

२०

[TURN OVER]

२. भौगोलिक शोधाला जबाबदार प्रमुख घटकांचे परीक्षण करा. २०
३. फ्रेंच राज्यक्रांतीची कारणे आणि परिणामांवर चर्चा करा. २०
४. इटलीच्या एकीकरण प्रक्रियेतील प्रमुख नेत्यांच्या योगदानाचा आढावा घ्या. २०
५. साम्राज्यवादाचा अर्थ आणि स्वरूप स्पष्ट करा आणि साम्राज्यवादाच्या आशिया खंडावरील परिणामांची चर्चा करा. २०
६. व्हर्सायच्या तहाचे टीकात्मक परीक्षण करा. २०
७. अमेरिकन राज्यक्रांतीच्या कारणांचे विश्लेषण करा. २०
८. जर्मनीतील नाझीवादाच्या उदय आणि विकासाचा खुलासा करा. २०
९. इंडोनेशियातील राष्ट्रीय चळवळीच्या उदयास कारणीभूत घटक कोणते होते ? इंडोनेशियातील राष्ट्रीय चळवळीमध्ये सुकार्नाच्या भूमिकेचे परीक्षण करा. २०
१०. कोणत्याही दोहोंवर टीपा लिहा :- २०
 - (अ) प्रति धर्म सुधारणा
 - (ब) औद्योगिक क्रांती
 - (क) जर्मनीचे एकीकरण
 - (ड) महात्मा गांधीची असहकार चळवळ.

(REVISED COURSE)

(3 Hours)

[Total Marks : 100]**N.B. :** (1) Attempt any **five** questions.(2) All questions carry **equal** marks.

1. Give a brief account of the historical background of Maharashtra on the eve of 1848. 20
2. Explain the importance of cotton trade in the economic development of Mumbai. 20
3. Examine the efforts made by Indian social conference towards the emancipation of women. 20
4. Discuss the programmes and policies of Indian National Congress between 1885 to 1920. 20
5. Comments on any **two** of the following :— 20
 - (a) Historical background of Mumbai
 - (b) Modes of transportation
 - (c) Mahatma phule and Satyashodak samaj
 - (d) Gandhian movements.
6. Discuss 'Mumbai as a financial capital of India'. 20
7. Define the role of Dr. B. R. Ambedkar in the growth of Dalit movement in Maharashtra. 20
8. Evaluate the role of various leaders in the creation of Sanyukta Maharashtra. 20
9. Review the progress in education and press in Maharashtra. 20
10. Write short notes on any **two** of the following :— 20
 - (a) Labour movements.
 - (b) Tribal uprisings
 - (c) Swami Ramanand Tirth and Hyderabad Mukti Sangram
 - (d) Cultural development of Mumbai with special reference to architectural style.

[TURN OVER]

(मराठी रूपांतर)
(सुधारित अभ्यासक्रम)
(३ तास)

[एकूण गुण : १००]

सूचना : (१) कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.
(२) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

१. १८४८ च्या सुरुवातीच्या महाराष्ट्राच्या ऐतिहासिक पार्श्वभूमीचा थोडक्यात खुलासा करा. २०
२. मुंबईच्या आर्थिक विकासामध्ये कापड व्यापाराचे महत्त्व स्पष्ट करा. २०
३. महिलांच्या मुक्तीकरीता भारतीय सामाजिक परिषदेने केलेल्या कार्याचे परीक्षण करा. २०
४. १८८५ ते १९२० च्या दरम्यानच्या काळातील भारतीय राष्ट्रीय चळवळीचे कार्यक्रम आणि ध्येय धोरणावर चर्चा करा. २०
५. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर भाष्य करा :- २०
 - (अ) मुंबईचे ऐतिहासिक महत्त्व
 - (ब) दळणवळणाची साधने
 - (क) महात्मा फुले आणि सत्यशोधक समाज
 - (ड) महात्मा गांधीजींच्या चळवळी.
६. 'मुंबई भारताची आर्थिक राजधानी' यावर चर्चा करा. २०
७. महाराष्ट्रातील दलित चळवळीच्या विकासामध्ये डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांची भूमिका सांगा. २०
८. संयुक्त महाराष्ट्राच्या निर्मितीकरीता वेगवेगळ्या नेत्यांनी बजावलेल्या भूमिकेचे मुल्यांकन करा. २०
९. महाराष्ट्रातील शिक्षण आणि वृत्तपत्राच्या प्रगतीचा आढावा घ्या. २०
१०. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टीपा लिहा :- २०
 - (अ) कामगार चळवळी
 - (ब) आदिवासींचे उठाव
 - (क) स्वामी रामानंद तीर्थ आणि हैद्राबाद मुक्ती संग्राम
 - (ड) वास्तुकलेच्या संदर्भात मुंबईचा सांस्कृतिक विकास.

Communication Skills in English

Con. 175-14.

(OLD COURSE)

BP-6144

(3 Hours)

Apr 2017
[Total Marks : 100]

Supervisor's _____
Signature _____
Date _____

Seat No : _____
Centre _____

Question No	I	II	III	IV	V	VI	VII	Total
Marks Awarded								

Examiner's Signature

- N. B.: (1) Answer to **Section I** should be written on the **question paper**.
(2) Answer to **Section II** should be written in answer book.
(3) **Section I and II** should be tied together.
(4) In multiple choice question, you are **required** to choose only **one** of the alternatives which seems to be the **best** answer to the question.
(5) **Figures** to the **right** indicate **full marks**.

Section I (To be written on the Question Paper)

1. Read the following passages and answer the questions that follow :-

There is no dearth of fake patriotism in the world to disguise one's weakness or failure in administration and planning. It becomes an instrument in the hands of dictators and selfish rulers to keep their positions safe. One can hear the slogans of patriotism on both sides of the border in the Indian subcontinent. When there is dissatisfaction among the masses these slogans are raised - 'danger is lurking on the borders', 'the enemy is making preparations to attack our country'. This is not patriotism but perverse thinking for selfish motives. Patriotism does not require a whip to rouse the sentiments of the people - if it is true patriotism. The unity achieved during the war may be a result of fear of slavery, not necessarily true emotion generated by patriotism. It is in the blood of people to shape their lives according to the needs of the motherland. It is rather regrettable that patriotism is the greatest casualty in almost all the fields in our country. Political convenience and selfish motives have become supreme, to the extent that even to talk of patriotism is labeled as immature or conservative. Let us take inspiration from the young girl who wept and cried bitterly because she could

[TURN OVER

not offer flowers on the war memorial in London as none of her forefathers had laid his life for the cause of the nation. Let us inculcate this noble spirit among the people if we have to bring back the glory that was India.

Question :-

(a) What according to the author is the causes of fake patriotism ? 3

(b) When are the slogans of patriotism raised ? 2

(c) Is the unity during war real patriotism ? Why ? 3

(d) What is the result of political convenience and selfish motives ? 2

(e) What does the author regret ? 2

(f) Why did the little girl cry bitterly ? Do we learn anything from her ? 3

2. Technical vocabulary or terminology is an intrinsic part of every profession. As a profession evolves more and more people use these terms to communicate effectively. Thus these technical terms become a part of the profession. Every profession or trade, every art and every science has its technical vocabulary, the function of which is partly to designate things or processes which have no names in ordinary English, and partly to secure greater exactness on nomenclature. Such special dialects, or jargons are necessary in technical discussions of any kind. Besides, they save time, for it is much more economical to name a process than to describe it. Thousands of these terms are very popularly included in every large dictionary. Yet, as a whole, they are rather on the outskirts of the English language than actually within its borders.

Different occupations, however, differ widely in the character of their special vocabularies. In trades and handicrafts and other vocations such as farming and fishing

that have occupied great numbers of men from remote times, the technical vocabulary is every old. It consists largely of native or borrowed words that have worked themselves into the very fibre of our language. Hence, though highly technical in many particulars, these vocabularies are more generally understood, than most other technicalities. The special dialects of law, medicine, divinity and philosophy have also, in their older strata, become pretty familiar to cultivated persons and have contributed much to the popular vocabulary. Yet every vocation still possesses large body of technical terms that remain foreign even to educated speech.

Questions :-

(a) The passage is primarily concerned with –

(i) A new language	(ii) Various occupations and professions
(iii) Technical terminology	(iv) Scientific undertakings.

1

(b) The author implies that –

- (i) Technical terms have no influence on common speech
- (ii) The vocabulary of one occupation is not similar to another
- (iii) Common words cannot describe technical processes.
- (iv) Technical terms are used so that the common man does not understand the occupation.

2

(c) How does technical vocabulary become part of a profession ?

2

(d) What is the function of technical vocabulary ? What is the advantage ?

3

(e) In which fields is technical vocabulary very old ?

2

(f) Complete the following sentence :-

Although technical vocabulary has contributed much to common speech it still remains -----

2

(g) Write adverb form of the following words :-

- (i) part _____
- (ii) large _____
- (iii) necessary _____

3. Most educated Indians do not read books. Books have become expensive and most literate Indians live and work in abysmal conditions which drain their will and energy. The struggle for survival is too tough to permit them the luxury of reading books and reflecting on serious subjects. They need an escape from the harsh realities of their own lives and of those around them. Therefore, if they can afford it, they either go and see films or read a book of low-brow fiction. This explains the steady increase in the number of gossip and film magazines and cheap fiction from the west. But it is not only the lower-middle-class Indian, members of the jet-set also prefer vulgar movies and pulp fiction. This way at least we are moving towards the ideal of a classless society.

The approach of most intelligent men and women who are doing well in their businesses and professions to reading is also functional. They read either to inform themselves of matters of immediate and direct interest or for entertainment. Eminent scholars and writers point out that ours is an oral tradition and that before the arrival of the British in the 16th century we did read books. They feel that our old ways stick to us despite the spread of literacy. One can only point out the dangers of this state of affairs. Oral discussions and statements are by definition imprecise, insubstantial and shallow. They lack both discipline and depth. Intellectual life is inconceivable without the help of the written world in the age of knowledge explosion.

Whatever be our past, we cannot claim that we are people seized by the thirst of knowledge. Most of us today are not even curious. For example, we know precious little about our flora and fauna. There is hardly an outstanding travelogue in any Indian language. In the past we have found escape in the belief that our interest are more profound, more philosophical. Today we cannot sustain that pretence. We are as crudely materialistic as anyone in the west. We have to recognize the reality that we are intellectually lazy. We are perhaps better off than any other third world country. But that is not good enough for us.

Questions :-

- (a) The lower middle class Indian lives a -

- (i) carefree life
- (ii) luxurious life
- (iii) life of struggle.

(b) The two reasons for most Indians resorting to cheap fiction are

2

(c) In the last sentence of the first paragraph the use of 'classless society' shows that the authors is –

1

(i) humorous	(iii) sarcastic
(ii) annoyed	(iv) neutral

(d) Why does the author emphasize the written word over and above oral tradition ?

3

(e) What example does the author give to illustrate Indians' lack of curiosity ?

3

(f) 'Today we cannot sustain that pretence' – What pretence is the author referring to ?

2

(g) Make meaningful sentences out of the phrases :–

3

(i) thirst of knowledge

(ii) for survival

4. Summary and analysis :–

We can enhance development by improving 'women power', by giving women the opportunity to develop themselves. Statistics show that the average family size increases in inverse ratio to the mother's years of education – is lowest among college graduates, highest among those with only primary school training, or no education. Malnutrition is most frequent in large families, and increases in frequency with each additional

sibling. The principle seems established that an educated mother has healthier and more intelligent children, and that this is related to the fact that she has fewer children. The tendency of educated, upper-class mothers to have fewer children exists even where contraceptives are not available.

The educational level of women is significant also because it has a direct influence on their chances of employment; and the number of employed women in a country's total labour force has a direct effect on both the Gross National Product and the disposable income of the individual family. Disposable income, especially in the hands of women, influences food purchasing and therefore the nutritional status of the family. The fact that this additional income derives from the paid employment of women provides a logical incentive to restrict the size of the family.

Questions :-

(a) State the main idea of the first paragraph.

2

(b) State the main idea of the second paragraph.

2

(c) State the main idea of the third paragraph.

2

(d) Make a summary of the passage reducing it to about one-third of its length.

8

(e) Give a suitable title to it.

1

5. (a) Identify the common sound in the following pair of words : 1
 Leisure-treasure _____
- (b) Write two minimal pairs each for – 2
 (i) light _____ , _____
 (ii) pure _____ , _____
- (c) Explain the sound difference in the following minimal pairs :– 2
 (i) hat - mat _____
 (ii) rim - brim _____

Section II

(N.B. : To be attempted on Answer book)

6. (a) As a member of the student's council, write a report to the principal of your 15
 College regarding the necessity of increasing the number of books and magazines
 in the library and also the need for increasing the library hour (250 words).
OR
- (b) Robertson College of Arts, Science and Commerce, Bhopal has arranged an inter-
 collegiate debate competition on "Should India follow a strict population policy" ?
 Write a speech either for a against the above subject (250 words).
7. (a) On behalf of the residents of your housing colony, draft a letter to The 20
 Commissioner of Municipal Corporation of your area, about the unauthorized
 building of structures and stalls on the road opposite your colony.
OR
- (b) Write an essay on 'Unity in diversity' in about 300 words.

[TURN OVER

(REVISED COURSE)

(3 Hours)

[Total Marks : 100]

- N. B.: (1) All questions carry equal marks.
 (2) Figures to the right indicate full marks.

Section I

1. (a) Correct the following sentences :- 4
 (i) Someone has pick my pocket
 (ii) He never made mistakes
 (iii) He did not came
 (iv) She sang beautiful.
- (b) Fill in the blanks using correct prepositions :- 4
 (i) Make sure you are _____ the station _____ for the train.
 (in, in time, at)
 (ii) The whale is _____ largest mammal on _____ world.
 (a, the, the)
- (c) Match the following :- 4
 (i) I hope she will (1) succeed in our plan
 (ii) I think we will (2) get the job soon
 (iii) I shall (3) be spending the winter in Shimla
 (iv) They will (4) see you next month.
- (d) Write the synonyms for the following :- 2
 (i) answer (ii) extra
- (e) Write the antonyms for the following :- 2
 (i) careful (ii) regular
- (f) Make stress on the syllables in the following words :- 4
 (i) Reject (iii) Term
 (ii) Sheep (iv) Crisp
2. Read the following passage and answer the questions given below :-
- (a) Mr. Merriweather was dozing by the fireside. His newspaper slipped from his grasp, his head fell forward and he started to wanted by the banks of a fast-flowing river. Then a coal slipped, the fire crackled and he woke up with a start. He reached down to retrieve his newspaper and then remembered something that he wanted to ask his wife. But Mrs. Merriweather was not there. He listened for a while. The cottage seemed very quiet. Then he called out "Molly!" several times but received no reply. He shuffled out into the hall and saw that Molly's rainwear was missing from its accustomed hook. And her Wellingtons which always stood with the umbrellas in the umbrella stand had also gone. What would have possessed her to go out on a night such as this ?

Questions :-

- (1) Which statement tells you that Mr. Merriweather was dreaming ? 1
- (2) Mr. Merriweather felt sure that his wife had left the house because :- 1
 - A : the cottage seemed very quiet when he woke up
 - B : the door to the hall was open
 - C : her raincoat was not on its peg
 - D : her umbrella had disappeared
 - E : she had taken all her possessions
- (3) The word **accustomed** in line 8 could most accurately be replaced by :- 2
 - A : acquainted
 - B : usual
 - C : protruding
 - D : established
 - E : adapted
- (4) The two short sentences in line 6 are effective because they convey 2
Mr. Merriweather's sense of : _____
- (5) What sort of weather is suggested by the passage ? 2
- (6) Suggest a suitable for the passage. 2

(b) In every country, people imagine that they are the best and the cleverest and the other Are not so good as they are. The Englishman thinks that he and his country are the best: the Frenchman is very proud of France and everything French. The Germans and Italiahs think no less of their countries and many Indians imagine that India is in many ways the greastest country in the world. This is wrong. Everybody wants to think well of himself and his country. But really there is no person who has not got some good and some bad qualities. In the same way, these is no country which is not partly good and partly bad. We must take the good wherever we find it and try to remove the bad wherever it may be. We are of course, most concerned with our won country, India. Unhappily, it is in a bad way today. Most of our people are poor and unhappy. They have no joy in their lives. We have to find out how we can make them happier. We have to see what is good in our ways and customs and try to keep it, and whatever is bad we have to throw away. If we find anything good in other countries, we should certainly take it.

Questions :-

- (1) What do people think in every country ? 1
- (2) What do many Indians imagine ? 1
- (3) What must we do ? 1
- (4) In what respect is India in a bad way today ? 1
- (5) What should we throw away ? 1
- (6) What should be our attitude towards other countries ? 1
- (7) Give antonyms of the following :- 3
Best, joy, well.
- (8) Give a title to this passage. 1

3. (a) (i) Write an application with resume to "The Branch Manager of Textile Company, Dadar, Mumbai, for the post of an Account Manager". 7
 (ii) Write a complaint letter to Ajanta Ceiling Fan Company, who has not supplied 50 ceiling fan for your institution on time. 7
 (b) Write short notes on any two :- 6
 (i) Inside address in a letter
 (ii) Signature block in a letter
 (iii) Correctness as a principle of correspondence.
4. (a) Draft a committee report to start a canteen in premise of your college. 12
 (b) Write short notes on any two :- 8
 (i) Qualities of report writing
 (ii) Project report
 (iii) Letter format report.
5. (a) Write a summary of the following passage :- 7
 The present system of education in India has proved an utter failure. It does not Meet the vital needs of our national life. The national life is changing daily but the eudcational system is functioning carelessly as before. It does not respond to new requirements and problems. The Indian students, after many years of hard mental labour, leave the portals of the college or university only to fight against the frightful enemy of unmeemployment. The eudcated youth finds himself incapable of facing the realities of life-he stumbles and falls. In a word, the Indian educational system is faulty to a great extent and the foreign medium of instruction is the tragic and absurd of all its defects. In all free and advanced foreign countries, instruction is imparted through the mother tongue. In India also the medium of instruction at all stages of education can be through mother tongue. It is a sheer pity that the mother tongue has not yet been made compulsory as the medium in all states.
 In a free country, people should be given such education as would prepare them for a noble life and make them good and ideal citizens. Today in India there is an imperative need of overhauling in every branch of her education, which is the national-building departmet.
- (b) Write a short note on need of charts and graphs. 5

(c) Read the following poem and answer the questions asked below :-

A GREETING

Good morning. Life – and all
Things glad and beautiful.
My pockets nothinghold.
But he that owns the gold.
The sun is my great friend
His spending has no end.

Hail to the morning sky,
Which bright clouds measure high:
Hail to you birds whose throats
Would number leaves by notes:
Hail to you shady bowers,
And you green field of flowers.

Hail to you women fair,
That make a show so rare
In cloth as white as milk
Be't calico or silk;
Good morning life and all
Things glad and beautiful.

(i) Comment on the title of the poem ?	2
(ii) What does the poet say about the sun ?	2
(iii) Discuss the use of imagery in stanza three of the poem	2
(iv) What mood does the poem convey ?	2
-

55

Con. 151-14.

BP-6052

(3 Hours)

[Total Marks : 100]

N.B. : (1) Attempt any **five** questions.
(2) All questions carry **equal** marks.

1. Explain the contributions of Psychoanalysis, Humanism and Behaviorism to history of psychology. 20
2. (a) Explain the divisions of nervous system. 10
(b) Write a detailed note on endocrine glands. 10
3. Write short notes on any **four** :- 20
 - (a) Sleep deprivation
 - (b) REM sleep
 - (c) Insomnia
 - (d) Sleep apnea
 - (e) Freud's interpretation of dreams
 - (f) Hypnosis.
4. Define learning and explain operant conditioning in detail. 20
5. Discuss the nature of long term memory. 20
6. (a) Define problem solving and explain strategies used for problem solving. 10
(b) Write a note on development delay. 10
7. Write short notes on any **four** :- 20
 - (a) Maslow's hierarchy of needs
 - (b) Motivational cycle
 - (c) Types of motivation
 - (d) James Lange theory of emotions
 - (e) Cannon Bard theory of emotions
 - (f) Happiness.
8. Explain the causes of stress and strategies of coping with stress. 20
9. Discuss behaviorist view of personality. 20
10. Why psychologist use statistics and explain subfields of statistics. 20

[TURN OVER]

(मराठी रूपांतर)

(३ तास)

[एकूण गुण : १००]

सूचना : (१) कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.
(२) सर्व प्रश्नांस समान गुण आहेत.

१. मनोविश्लेषणवाद, मानवतावाद, वर्तनवाद याच्या मुख्य संकल्पना विशद करून त्यांचे मानसशास्त्राच्या इतिहासातील योगदान स्पष्ट करा. २०
२. (अ) मज्जासंस्थेच्या शाखा स्पष्ट करा. १०
(ब) आंतरस्त्रावी ग्रंथीवर सविस्तर टीप लिहा. १०
३. टीपा द्या (कोणत्याही चार) :- २०
(अ) निद्रा वंचना (ब) रेम (REM) झोप
(क) निद्रानाश (ड) ऑपनिया (Apnea)
(इ) फ्रॉइडने लावलेला स्वप्नांचा अर्थ (फ) संमोहन.
४. अध्ययनाची व्याख्या द्या. साधक अभिसंधान सविस्तर स्पष्ट करा. २०
५. दिर्घकालीत स्मृतीच्या स्वरूपाची सविस्तर चर्चा करा. २०
६. (अ) समस्या सोडविण्याची व्याख्या द्या व समस्या सोडविण्यासाठी वापरण्यात येणारी तंत्रे स्पष्ट करा. १०
(ब) वैकासिक विलंबावर टीप लिहा. १०
७. टीपा द्या (कोणत्याही चार) :- २०
(अ) मॅस्लोची गरजांची वर्चस्वश्रेणी
(ब) प्रेरणा चक्र
(क) प्रेरणेचे प्रकार
(ड) जेम्स लांजचा भावनेचा सिद्धांत
(इ) कॅनन बार्डचा भावनेचा सिद्धांत
(फ) आनंदीपणा.
८. तणावाची कारणे व तणाव नियोजनाची तंत्रे स्पष्ट करा. २०
९. व्यक्तीमत्त्वाबाबत वर्तनवादी दृष्टीकोनाची चर्चा करा. २०
१०. मानसशास्त्रज्ञ संख्याशास्त्राचा वापर का करतात संख्याशास्त्राच्या उपशाखा स्पष्ट करा. २०

- N.B. :** (1) Attempt any **five** questions.
 (2) **All** questions carry **equal** marks.
 (3) Answers of the **two** sections should be written in the **same** answer book.

Section I

1. What is meant by rural development ? Explain the importance of rural development.

OR

Discuss the nature and scope of rural development.

2. What is meant by rural society ? Explain the main features of rural society.

OR

Define the concept of family and explain the various types and functions of family.

3. Explain the significance of agriculture in rural development.

OR

Write explanatory notes on :-

- (a) Rural agricultural labour
- (b) Natural resources.

Section II

4. State the structure of Panchayat Raj in Maharashtra and explain the functions of Grampanchayat.

OR

State the structure of Revenue Administration and discuss the functions of Revenue Administration.

5. What is meant by social change ? Discuss the obstacles in the process of social change.

OR

Define the concept of liberalization, Privatization and Globalization and describe the effects of Globalization on rural society.

6. Explain the term Rural Infrastructure and discuss the importance of rural infrastructure in rural development.

OR

Write explanatory notes on :-

- (a) Rural Marketing
- (b) Sources of Agricultural Finance.

[TURN OVER]

(मराठी रूपांतर)

(३ तास)

[एकूण गुण : १००]

- सूचना : (१) कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.
 (२) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
 (३) दोन्ही विभागांची उत्तरे एकाच उत्तरपत्रिकेत लिहा.

विभाग १

१. ग्रामीण विकास म्हणजे काय ? ग्रामीण विकासाचे महत्त्व विशद करा.

किंवा

ग्रामीण विकासाचे स्वरूप आणि व्याप्तीची चर्चा करा.

२. ग्रामीण समाज म्हणजे काय ? ग्रामीण समाजाची मुख्य वैशिष्ट्ये विशद करा.

किंवा

कुटुंबाची संकल्पना स्पष्ट करून कुटुंबाचे विविध प्रकार आणि कार्ये स्पष्ट करा.

३. ग्रामीण विकासात शेती व्यवसायाचे महत्त्व स्पष्ट करा.

किंवा

स्पष्टीकरणात्मक टिपा लिहा :-

(अ) ग्रामीण शेतमजूर

(ब) नैसर्गिक साधनसंपत्ती.

विभाग २

४. महाराष्ट्रातील पंचायतराज व्यवस्थेची रचना सांगा आणि ग्रामपंचायतीची कार्ये विशद करा.

किंवा

महसूल प्रशासनाची रचना सांगा आणि महसूल प्रशासनाच्या विविध कार्याची चर्चा करा.

५. सामाजिक परिवर्तन म्हणजे काय ? सामाजिक परिवर्तनाच्या प्रक्रियेतील अडथळ्यांची चर्चा करा.

किंवा

उदारीकरण, खाजगीकरण आणि जागतिकीकरण या संकल्पना सांगून जागतिकीकरणाचे ग्रामीण समुदायावरील परिणाम स्पष्ट करा.

६. ग्रामीण संरचना संकल्पना विशद करून ग्रामीण विकासातील ग्रामीण संरचनेच्या महत्त्वाची चर्चा करा.

किंवा

स्पष्टीकरणात्मक टिपा लिहा :-

(अ) ग्रामीण बाजार व्यवस्था

(ब) कृषी वित्तपुरवठ्याचे मार्ग.

- N.B. :** (1) From **Section-I**, attempt any **two** questions from Q. nos. 1 to 4 and Q. no. 5 is **compulsory**.
 (2) From **Section-II**, attempt any **two** questions from Q. nos. 6 to 9 and Q. no. 10 is **compulsory**.
 (3) **Figures to the right indicate full marks.**

Section I

1. Define ethics. Bring out the nature of ethics. Distinguish between Factual Statements and Value Judgements. 16
2. Discuss the nature of values and explain the meaning of Right and Truth as values. 16
3. State and evaluate the reformatory theory of punishment. 16
4. Give an outline of J.S. Mill's Utilitarianism. 16
5. Write short notes on any **two** of the following :- 18
 - (a) Customary Morality
 - (b) Justification of Capital Punishment
 - (c) Hedonistic Calculus
 - (d) Four Noble Truth of Buddhism.

Section II

6. State and explain Kant's categorical imperative. 16
7. Discuss fully Plato's four cardinal virtues. 16
8. What is self-realization ? Critically evaluate Bradley's concept of "My station and its duties". 16
9. What is Business Ethics ? Explain the code of conduct for business man. 16
10. Write notes on any **two** of the following :- 18
 - (a) The ethics of Bhagwad Gita
 - (b) Four Purusharthas
 - (c) The Postulates of Morality
 - (d) Importance of Professional Ethics.

[TURN OVER]

(मराठी रूपांतर)
(जुना अभ्यासक्रम)

(३ तास)

[एकूण गुण : १००]

- सूचना : (१) विभाग १ मधील प्रश्न क्रमांक १ ते ४ मधून कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा आणि प्रश्न क्रमांक ५ सोडविणे अनिवार्य आहे.
- (२) विभाग २ मधील प्रश्न क्रमांक ६ ते ९ मधून कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा आणि प्रश्न क्रमांक १० सोडविणे अनिवार्य आहे.
- (३) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
- (४) आवश्यकता वाटल्यास मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

विभाग १

१. नीतिशास्त्राची व्याख्या द्या. नीतिशास्त्राचे स्वरूप स्पष्ट करा. तथ्यवाचक विधाने आणि मूल्यवाचक विधाने १६
ह्यामधील भेद सांगा.
२. मूल्यांच्या स्वरूपाविषयी चर्चा करा आणि उचित (योग्य) व सत्य या मूल्यांचा अर्थ स्पष्ट करा. १६
३. शिक्षेची सुधारणावादी उपपत्ती सांगून, तिचे मूल्यमापन करा. १६
४. जे. एस्. मिल्लच्या उपयुक्ततावादाची रूपरेषा द्या. १६
५. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर थोडक्यात टिपा लिहा :- १८
 - (अ) रूढीप्रधान नीतीमत्ता
 - (ब) फाशीच्या (देहांत) शिक्षेचे समर्थन
 - (क) सुखाची मोजमापे / परिमाणे
 - (ब) बुद्ध्यांची चार आर्य सत्ये.

विभाग २

६. कांटचे निरूपाधिक आदेश सांगून, ते स्पष्ट करा. १६
७. प्लेटोच्या चार मौलिक (प्रधान) सदगुणांची सविस्तर चर्चा करा. १६
८. आत्मसाक्षात्कार म्हणजे काय ? ब्रॅडलेच्या "माझे स्थान आणि तदनुषंगिक कर्तव्ये" ह्या संकल्पनेचे चिकित्सक मूल्यमापन करा. १६
९. धंद्याचे नीतिशास्त्र म्हणजे काय ? धंद्याच्या वा व्यापाराच्या माणसांकरिता असलेली आचारसंहिता विशद करा. १६
१०. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर थोडक्यात टिपा लिहा :- १८
 - (अ) भगवद्गीतेचे नीतिशास्त्र
 - (ब) चतुर्विध पुरुषार्थ
 - (क) नीतिमत्तेची गृहीत तत्त्वे
 - (ड) व्यावसायिक नीतिशास्त्राचे महत्त्व.

(REVISED COURSE)

(3 Hours)

[Total Marks : 100]

- N.B. :** (1) From **Section-I**, attempt any **two** questions from question nos. 1 to 4 and question no. 5 is **compulsory**.
 (2) From **Section-II**, attempt any **two** questions from question nos. 6 to 9 and question no. 10 is **compulsory**.
 (3) **Figures to the right indicate full marks.**

Section I

1. State and evaluate Lawrence Kohlberg's theory regarding moral reasoning. 16
2. Define ethical relativism and describe the types of ethical relativism. 16
3. What is virtue ? Explain in detail Plato's cardinal virtue. 16
4. Explain the essential features of Jaina ethics. 16
5. Write short notes on any **two** of the following :- 18
 - (a) Ethics as a Normative Science
 - (b) Virtue is a matter of Habit-Aristotle
 - (c) Four Purusharthas
 - (d) Buddhist Ethics.

Section II

6. What is ethical egoism ? Explain in detail Ayn Rand's views on ethical egoism. 16
7. State and examine J. S. Mill's Utilitarianism. 16
8. Explain and illustrate Sartre's existential ethics. 16
9. State and examine the Retributive theory of punishment. 16
10. Write short notes on any **two** of the following :- 18
 - (a) Thomas Hobbes' Psychological Egoism
 - (b) Kant's Categorical Imperative
 - (c) Gilligan's Ethics of Care
 - (d) Professional Ethics.

[TURN OVER]

(मराठी रूपांतर)
(सुधारित अभ्यासक्रम)

(३ तास)

[एकूण गुण : १००]

- सूचना : (१) विभाग १ मधील प्रश्न क्रमांक १ ते ४ मधून कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा आणि प्रश्न क्रमांक ५ सोडविणे अनिवार्य आहे.
- (२) विभाग २ मधील प्रश्न क्रमांक ६ ते ९ मधून कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा आणि प्रश्न क्रमांक १० सोडविणे अनिवार्य आहे.
- (३) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
- (४) आवश्यक वाटल्यास मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

विभाग १

१. नैतिक विचारप्रक्रियेसंबंधी लॉरेन्स कोहलबर्गची उपपत्ती सांगून, मूल्यमापन करा. १६
२. नैतिक सापेक्षतावादाची व्याख्या द्या आणि नैतिक सापेक्षतावादाच्या प्रकारांचे वर्णन करा. १६
३. सद्गुण म्हणजे काय ? प्लेटोप्रणीत मौलिक (प्रधान) सद्गुण सविस्तर स्पष्ट करा. १६
४. जैन नीतिशास्त्राची ठळक वैशिष्ट्ये सुस्पष्ट करा. १६
५. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर थोडक्यात टिपा लिहा :- १८
 - (अ) नीतिशास्त्र एक आदर्श शास्त्र
 - (ब) सद्गुण हा सवयीचा परिपाक आहे - ऑरिस्टॉल
 - (क) चतुर्विध पुरुषार्थ
 - (ब) बौद्धांचे नीतिशास्त्र.

विभाग २

६. नीतिशास्त्रीय स्वहितवाद म्हणजे काय ? नीतिशास्त्रीय स्वहितवादाविषयीचे आयन रँडचे विचार सविस्तर स्पष्ट करा. १६
७. जे. एस्. मिल्लचा उपयुक्ततावाद सांगा आणि त्याचे परीक्षण करा. १६
८. सार्त्रचे अस्तित्ववादी नीतिशास्त्र सोदाहरण स्पष्ट करा. १६
९. शिक्षेविषयीची प्रतिशोध उपपत्ती सांगून, तिचे परीक्षण करा. १६
१०. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर थोडक्यात टिपा लिहा :- १८
 - (अ) थॉमस हॉब्जचा मानसशास्त्र स्वहितवाद
 - (ब) कांटचे निरूपाधिक आदेश
 - (क) गिलीगनप्रणीत भावबंधाचे (आस्थेचे) नीतिशास्त्र (Ethics of Care)
 - (ड) व्यावसायिक नीतिशास्त्र.

Con. 109-14.

BP-6724

(3 Hours)

[Total Marks : 100]

- N.B. : (1) All questions are **compulsory**.
(2) Figures to the **right** indicate **full marks**.

Section I

1. Explain the meaning of the following terms (any **five**) :-

10

- (a) Commerce
- (b) Industry
- (c) Social objectives
- (d) Cooperative banks
- (e) Time deposit
- (f) ATM
- (g) Insurer
- (h) Debit card
- (i) Merchant wholesaling
- (j) Cheque.

2. Answer any **three** of the following :-

30

- (a) Bring out the importance of commercial banks.
- (b) Explain functions of retailer.
- (c) Explain briefly different kinds of banks.
- (d) What is a lien ? Explain the types of lien.
- (e) Explain the process of obtaining a policy of life insurance.
- (f) What are the essentials of good objectives ?

3. Write short notes on any **two** :-

10

- (a) Three fold objectives of business
- (b) E-banking
- (c) Forms of mortgage
- (d) Endowment policies.

Section II

4. Explain the meaning of the following terms (any **five**) :-

10

- (a) Sole proprietorship
- (b) Prospectus
- (c) Name clause
- (d) Promoter
- (e) Preference shares

[TURN OVER]

- (f) Bonus share
- (g) Quorum
- (h) Auditor
- (i) Resolution
- (j) Motion.

5. Answer any **three** of the following :-

30

- (a) Explain the types of company meetings
- (b) Explain functions of company secretary
- (c) Explain the types of issue of shares
- (d) Define debentures. Explain advantages and disadvantages of debentures
- (e) Explain the importance of memorandum of association
- (f) Explain the types of partnership.

6. Write short notes on any **two** :-

10

- (a) Underwriting of shares
- (b) Membership of company
- (c) Partnership deed
- (d) Minutes of meeting.

(मराठी रूपांतर)

(३ तास)

[एकूण गुण : १००]

सूचना : (१) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

(२) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

विभाग १

१. खालीलपैकी कोणत्याही पाच संज्ञा थोडक्यात स्पष्ट करा :-

१०

- (अ) वाणिज्य
- (ब) उद्योग
- (क) सामाजिक उद्दिष्टे
- (ड) सहकारी बँका
- (इ) मुदत ठेवी

- (फ) ए.टी.एम.
- (ग) इनशूरन्स (विमा कंपनी)
- (ह) डेबीट कार्ड
- (च) घाऊक व्यापारी
- (छ) धनादेश.

२. खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे लिहा :-

३०

- (अ) व्यापारी बँकांचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- (ब) किरकोळ व्यापाराची कार्ये स्पष्ट करा.
- (क) विविध प्रकारच्या बँकांची थोडक्यात माहिती द्या.
- (ड) लिन (Lien) म्हणजे काय ? लीनचे प्रकार लिहा.
- (इ) आयुर्विमा पॉलिसी घेण्याची प्रक्रिया स्पष्ट करा.
- (फ) चांगल्या उद्दिष्टांची योग्यता सिद्ध करा.

३. खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर टीपा लिहा :-

१०

- (अ) व्यावसायिक उद्दिष्टांचा तीन जोड
- (ब) इ-बँकिंग
- (क) मॉर्टगेजचे प्रकार
- (ड) एनडॉवमेन्ट पॉलिसी (Endowment policies).

विभाग २

४. खालील संज्ञा थोडक्यात स्पष्ट करा (कोणत्याही पाच) :-

१०

- (अ) एकल व्यापारी
- (ब) माहिती पत्र
- (क) नाव कलमे (Name clause)
- (ड) प्रमोटर (प्रवर्तक)
- (इ) अग्रहक्काचे भाग
- (फ) बोनस भाग
- (ग) गण संख्या
- (ह) हिशेब तपासणीस
- (च) ठराव
- (छ) प्रस्ताव.

[TURN OVER

५. खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे लिहा :-

३०

- (अ) कंपनीच्या सभांचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.
- (ब) कंपनी चिटणीसाची कार्ये स्पष्ट करा.
- (क) भाग विभागाचे प्रकार कोणते ते लिहा.
- (ड) कर्जरोख्याची व्याख्या द्या. कर्जरोख्याचे फायदे व तोटे स्पष्ट करा.
- (इ) घटनापत्रकाचे महत्त्व विशद करा.
- (फ) भागीदारीचे प्रकार विशद करा.

६. खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर टीपा लिहा :-

१०

- (अ) भाग विमा
 - (ब) कंपनीचे सभासदत्व
 - (क) भागीदारीचा करार
 - (ड) सभेचे इतिवृत्त.
-